

στῶσι σχολεῖα εἰς τὰς αὐτῶν παροικίας, καὶ διὰ μέσου ἐκείνων νὰ πληρῶνωσι τὸ χρέος τῆς διδασκαλίας, ὅπου αὐτοὶ χρεωστοῦσιν εἰς τὸν λαόν, ἀλλέως, τῶν Κανόνων ἢ αὐθεντία πρέπει νὰ ἰσχύη πάντοτε.

ΚΑΝΩΝ ΝΟ΄.

«Εἰ τις Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, τινὸς τῶν κληρικῶν ἐνδεοῦς ὄντος, μὴ ἐπιγορηγοῖ || Ἀποσ. δ΄. μα΄. » τὰ δέοντα, ἀφροζίσθω. Ἐπιμείνων δὲ, καθαιρείσθω, ὡς φρονέοντας τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ».

Ἑρμηνεία.

Τὰ πράγματα καὶ εἰσοδήματα τῶν Ἐκκλησιῶν, ὀνομάζονται πτωχικά· διότι πρέπει νὰ διαμοιράζωνται εἰς τοὺς πτωχοὺς. Καὶ ἂν πρέπει νὰ διαμοιράζωνται εἰς πτωχοὺς ἄλλους, καὶ ἐνδεεῖς ἀπὸ τοὺς προεστώτας τῶν Ἐκκλησιῶν, πόσω μᾶλλον πρέπει νὰ διαμοιράζωνται ταῦτα εἰς τοὺς ὑποκειμένους αὐτοῖς Κληρικοὺς, πενομένους καὶ χρεῖαν ἔχοντας. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει, ὅτι ὅποιος Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος δὲν δίδει τὰ πρὸς ζωὴν ἀναγκαῖα ἀπὸ τὰ εἰσοδήματα τῆς Ἐπισκοπῆς, ἢ τῆς ἐνορίας (εἶχον γὰρ καὶ αἱ τῶν Πρεσβυτέρων ἐνορίαὶ εἰσοδήματα, περὶ ὧν δεῖ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ δ΄. τῆς δ΄.) εἰς τὸν χρεῖαν ἔχοντα Κληρικὸν τῆς Ἐπισκοπῆς ἐκείνης, ἢ τῆς ἐνορίας, ἃς ἀφορίζεται, ἕως οὗ νὰ ἀρχίσῃ νὰ δίδῃ. Εἰ δὲ καὶ ἐπιμένη εἰς τὴν ἀσπλαγχνίαν του, ἃς καθαιρεται παντελῶς, διατὶ, ὅσον εἰς τὴν ἰδικήν του προαίρεσιν, φονεὺς ἐγίνε τοῦ ἀδελφοῦ του· ὁ γὰρ μὴ ἔχων τὰ συστατικά τῆς ζωῆς, βέβαια ἀποθνήσκει, ὁ δὲ ἔχων καὶ μὴ δίδου εἰς τὸν μὴ ἔχοντα καὶ κινδυνεύοντα, ἀναντιρρήτως φονευτὴς ἐκείνου ἐστίν. Εἰ δὲ καὶ ἐκεῖνος πραγματικῶς δὲν ἀπέθανε, τῆς θείας προνοίας χορηγήσασθαι αὐτῷ δι’ ἄλλων φιλοπτύχων τὰ ζωαρχῆ, ὅμως ὁ ἔχων καὶ μὴ δίδου, φονευτὴς κρίνεται διὰ τὴν ἀσπλαγχνίαν του καὶ ὀμότητα. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν δ΄. Ἀποστολικόν· καὶ προσέτι τὸν μα΄. διορίζοντα, ὅτι ἀπὸ τὰ πράγματα καὶ εἰσοδήματα τῶν ἐκκλησιῶν πρέπει νὰ κυβερνᾷ ὁ Ἐπίσκοπος τὰς χρεῖας, τόσον τὰς ἰδικὰς του, ὅσον καὶ τὰς χρεῖας τῶν ξένων ἀδελφῶν ὅπου τύχουν. Εἰ δὲ τὰς χρεῖας τῶν ξένων πρέπει νὰ κυβερνᾷ, πόσω μᾶλλον τὰς χρεῖας τῶν ὑποκειμένων αὐτῷ κληρικῶν ;

ΚΑΝΩΝ Ε΄.

Εἰ τις τὰ ψευδεπίγραφα τῶν ἀσεβῶν βιβλία, ὡς ἅγια ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας δημοσιεύει, || Τῆς ς΄. β΄. ἐγ΄. ἐπὶ λύμῃ τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ Κλήρου, καθαιρείσθω. || τῆς ζ΄. θ΄. Λαοδ. να΄.

Ἑρμηνεία.

Ἀπὸ τὰ βιβλία, ἄλλα μὲν, παρὰ αἰρετικῶν καὶ ἀσεβῶν συγγραφέντα, εἰς ὀνόματα ἁγίων ψευδῶς ἐπεγράφησαν, πρὸς ἀπάτην καὶ πλάνην τῶν ἀπλουστέρων : καθὼς εἶναι τὸ τοῦ κατὰ Θωμᾶν ὀνομαζόμενου Βυαγγέλιον, παρὰ τῶν Μανιχαίων μὲν συγγεγραμμένον, ἐπιγεγραμμένον δὲ τῷ τοῦ Ἀποστόλου Θωμᾶ ὀνόματι· αἱ ὀνομαζόμεναι Ἀποκαλύψεις Ἀβραάμ, Ἰσαάκ, Ἰακώβ, καὶ τῆς Θεοτόκου· αἱ τοῦ Χρυσομάλλου φλυαρίαι, τὰς ὁποίας ὁ αἰρετικὸς Πάμφιλος Θεολογικὰ ἔπη ἐπέγραψε, καὶ ἄλλα μυρία τοιαῦτα, τῶν ὁποίων μνησίαν κάμνει ὁ Ἅγιος Μελέτιος (1) ὁ ὁμολογητὴς διὰ στίχων πολιτικῶν, ἐν τῷ κατ’ αὐτὸν ὀνομαζόμενῳ ἀλφαβηταλφαβήτῳ. Ἄλλα δὲ ὀρθόδοξα ὄντα καὶ εὐσεβῆ, καὶ παρὰ ὀρθοδόξων καὶ ἁγίων συγγεγραμμένα, ἐνοθεύθησαν παρὰ τῶν αἰρετικῶν

τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ δεξάσεις, μνησθήσῃ δὲ αὐτοῦ ἡμέρας καὶ ἐνοκτὸς τιμήσεις δὲ αὐτὸν, οὐχ ὡς γεννησίως αἴτιον, ἀλλ’ ὡς τοῦ εὐ εἶναι σοὶ πρόξενον γενόμενον, ὅπου γὰρ περὶ Θεοῦ διδασκαλία, ἐκεῖ ὁ Θεὸς πάρεστιν. Ἐκζητήσεις καθ’ ἡμέραν τὸ ἐπρόσωπον τῶν ἁγίων, ἵνα ἐπαναπαύῃ τοῖς λόγοις αὐτῶν· οὐ ποιήσεις ἔχθραν πρὸς αὐτοὺς, ἀναμνησθεῖς Δαθὰν καὶ Ἀβειρῶν τοὺς ἀντιστάντας Μωσῆ. Περὶ τῶν διδασκάλων τούτων τῆς Ἐκκλησίας λέγει διὰ τοῦ Ἡσαίου ὁ Θεός· «Καὶ ἐπὶ τῶν ἰσχυρῶν σου, Ἱερουσαλήμ, κατέστησα φύλακας ὄλην τὴν ἡμέραν, καὶ ὄλην τὴν νύκτα, οἱ διὰ τέλος οὐ σιωπήσονται, μιμνησόμενοι Κυρίου». (Ἡσ. ἐβ΄. β.) Ὅθεν κατὰ τὸ λόγιον τοῦτο, καὶ οἱ διδάσκαλοι καὶ ἱεροκήρυκες χρεωστοῦν νὰ μὴ ἀμελοῦν τὸ ἔργον τοῦς, ἀλλὰ παντοτινὰ νὰ διδάσκωσι τὸν λαόν.

(1) Ἄτινα πρὸς τοὺς εἰρημένους εἰσὶ ταῦτα. Ἀποκαλύψεις Ἀδάμ, Λάμεχ· Προσειχὴ Ἰωσήφ τοῦ Παγκάλου· Μωσείως ἀποκαλύψεις καὶ διαθήκη ψαλμοὶ Ἑλδὰδ καὶ Σολομῶν· ξένας ῥήσεις Ἡσαίου· ἀποκαλύψεις Σοφονίου. Ἡ τρίτη τοῦ Ἐσδρα· ἀποκα-

λύψεις τῆς Θεοτόκου, καὶ Πέτρου, καὶ Παύλου· ἡ ἐπιτολὴ Βαρνάβα· αἱ περίοδοι τῶν Ἀποστόλων· ἡ βίβλος Ματθαίου καὶ Βαρνάβα· Κλήμεντος διδασκαλία· αἱ τοῦ Παύλου πράξεις· ἡ διδαχὴ Ἰγνατίου καὶ Πολυκάρπου· αἱ βίβλοι τῶν μαθητῶν Σίμωνος, Δημᾶ τε καὶ Κλεόβου καὶ Νικολάου. Βιβλία δὲ τῶν αἰρετικῶν Μανιχαίων, ἔβδομον Βυαγγέλιον· ἡ ἐπτάλογος ἀγάπη· ἡ πραγματεία τῶν εὐχῶν· ἡ πραγματεία τῶν Γυγάντων· Βυαγγέλιον Φιλίππου· τὰ παιδικὰ τοῦ Χριστοῦ· αἱ πράξεις τοῦ Ἀνδρίου. Ὁ δὲ ἅγιος Νικηφόρος ἐν τῷ γ΄. καὶ δ΄. αὐτοῦ Κανόνι (οἵτινες φέρονται ἐν τῷ β΄. τόμῳ τῆς θαφελιστάτης Συλλογῆς τῶν Κανόνων σελ. 118.) λέγει, ὅτι δὲν πρέπει νὰ δεχόμεθα τὴν ἀποκάλυψιν Παύλου, καὶ τὰ βροντολόγια, καὶ σεληνοδρόμια, καὶ καλαντολόγια. Βέβηλα γὰρ καὶ ἀκάθαρτα ταῦτα· οὔτε τὴν ἀποκάλυψιν Ἐσδρα καὶ Ζωσιμᾶ, καὶ τὰ δύο μαρτύρια τοῦ ἁγίου Γεωργίου, (καὶ τῶν ἁγίων μαρτύρων Κηρύκου καὶ Ἰουλίτης) σημειῶσαι ὅτι ἡ σοφία τοῦ Σολομῶντος ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας δημοσίως ἀναγινώσκειται μετὰ τῶν κανονιζομένων βιβλίων τῆς

ύστερον : καθώς ἐνοθεύθησαν ὑπὸ τῶν κακοδόξων, αἱ τῶν Ἀποστόλων διὰ Κλήμεντος διαταγαί, δι' ὃ καὶ ἀπεβλήθησαν, ὡς λέγει τοῦτο ἡ ε'. οἰκουμενικὴ ἐν τῷ β'. αὐτῆς Κανόνι. Καὶ τὰ ἀπόκρυφα Ἡλιοῦ, καὶ Ἰερυμίου, καὶ Ἐνώχ, καὶ ἄλλων ἀκόμη Προφητῶν καὶ Πατριάρχων (1). Ὅθεν καὶ ὁ παρὼν Ἀποστολικὸς Κανὼν διορίζεται ὅτι ὅποιος ἤθελε δημοσιεύσῃ καὶ βάλῃ νὰ ἀναγινώσκωνται ἐπ' ἐκκλησίαις ὡς ἅγια, τὰ ψευδεπίγραφα βιβλία τῶν ἀσεβῶν καὶ κακοδόξων, διὰ νὰ βλάβῃ ψυχικῶς τὸν κοινὸν λαὸν καὶ τοὺς Κληρικούς, ὡς καθίκεται. Τὰ τοιαῦτα γὰρ βιβλία πρέπει νὰ κατακρίνωται, ἢ τὸ ὀλιγώτερον νὰ κατακρύπτονται, καὶ οὐχὶ ἐπ' ἐκκλησίαις νὰ ἀναγινώσκωνται.

Συμφωνία.

« Δι' ὃ, καὶ ἡ ε'. ἐν τῷ ζγ' Κανόνι διορίζει, ὅτι τὰ παρὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς ἀληθείας πλασθέντα ψευδῶς μαρτυρολόγια, διὰ νὰ ἀτιμάζωμεν τοὺς τοῦ Χριστοῦ Μάρτυρας, καὶ διὰ νὰ φέρωμεν τοὺς λαοὺς εἰς ἀπιστίαν μὲ τὰ ἀλλόκοτα ὅπου περιέχουν, ταῦτα, λέγω, ὡς μὴ δημοσιεύωμεν, ἀλλὰ ὡς παρακρίνωμεν εἰς τὸ πῦρ. Ἀλλὰ καὶ οἱ παρακρίνωμενοι ταῦτα ὡς ἀληθῆ, ὡς ἀναθεματίζονται. » Δὲν κἀνοῦσι λοιπὸν καλὰ ἐκεῖνοι ὅπου ἐπ' ἐκκλησίαις ἀναγινώσκουσι τὴν ἱστορίαν ὅπου ἐπιγράφεται εἰς τὸ βιβλίον Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ γυναικίου τῆς Θεοτόκου : ἕνα μὲν, διότι περιέχει πολλὰ ἀλλόκοτα πράγματα, τὰ ὅποια οὐδεὶς ἄλλος Πατὴρ τῆς Ἐκκλησίας μὴ ἀναφέρει, καθὼς μάλιστα εἶναι ἐκεῖνο ὅπου λέγει, πῶς ὁ μνήστηρ Ἰωσήφ ἔφερε μακίαν

Γραφῆς, διατὶ κανονικὸν βιβλίον ὀνομάζεται ἀπὸ τὸν λ'. τῆς ἐν Κερύρασι συνόδου Κανόνα. Πρὸς αὐτὸ καὶ ὁ Ἀθανάσιος ἐν τῇ ἐπιστολῇ αὐτῆς ἐπιστολῇ τοῖς ἀναγινωσκόμενοι βιβλίοις ταύτην συναριθμεῖ. Εἰ δέ τις ἀπόκρυφον αὐτὴν ὀνομάζουσι, κακῶς λέγουσιν, ἡλεγχόμενοι ὑπὸ τῆς αὐτῆς τοῦ Ἀθανασίου ἐπιστολῆς. Καὶ ὅρα τὴν ὑποσημασίωσιν τοῦ π'. Ἀποστολικῶν, ἀλλὰ δὴ καὶ τὴν ἑρμηνείαν. Σημασιώται πρὸς τοῦτο, ὅτι ὁ συγγραφεὺς τοῦ συνόλου βιβλίου γράφει, ὅτι ἡ οἰκουμενικὴ α'. σύνοδος διὰ θαύματος ἐγνώρισε τὰ ἐνδιάθηκα καὶ κανονικὰ βιβλία, καὶ τὰ ἀπόκρυφα καὶ νόθα τῶν αἰρετικῶν βιβλίουσα γὰρ ὅλα ὁμοῦ ὑποκάτω εἰς τὴν ἁγίαν τράπεζαν, καὶ παρακαλῆσακα τὸν Κύριον, ὡς τοῦ ἁγίου πνεύματος! τὰ μὲν κανονικὰ βιβλία εὖρον ἐπάνω εἰς τὴν ἁγίαν τράπεζαν, τὰ δὲ ἀπόκρυφα ὑποκάτω.

(1) Εἶπα πῶς ἐνοθεύθησαν τὰ ἀπόκρυφα Ἡλιοῦ καὶ Ἰερυμίου καὶ Ἐνώχ, καὶ ἄλλων ἀκόμη Πατριάρχων, διατὶ ἕως εἰς τοὺς καιροὺς τῶν ἁγίων Ἀποστόλων ἦσαν ἀνόθια καὶ καθάρα. Δι' ὃ ὁ μὲν Παῦλος, ἀπὸ μὲν τὰ ἀπόκρυφα τοῦ Ἡλιοῦ ἔλαβε τὸ ρητὸν ἐκεῖνο ὅπου γράφει εἰς τὸ β'. κεφ. τῆς πρὸς Κορινθ. α'. τὸ λέγον « Ἀλλὰ καθὼς γέγραπται, ὃ ὀφθαλμοὶ οὐκ εἶδε, καὶ οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίᾳ ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ὃ εἰσηκούσθη ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. » Καθὼς μαρτυρεῖ τοῦτο, πρῶτον μὲν Γρηγόριος τις Ἀρχιδιάκονος χρηματίσας Ταρσίου Πατριάρχου, τοῦ ἁγίου τοῦ σοφοῦ Φωτίου, δεύτερον δὲ αὐτὸς ὁ σοφὸς Φῶτιος εἰς τὰ ζητήματα τὰ ὀνομαζόμενα Ἀμφιλόγια, παρὰ τοῦ Γρηγορίου τοῦτο λαβών. Οὐδαμῶς γὰρ ἐν τοῖς σωζομένοις βιβλίοις τῆς ἁγίας Γραφῆς τὸ ρητὸν τοῦτο τοῦ Παύλου οὕτως εὕρεται αὐτολεξίᾳ. Ἀπὸ δὲ τὰ ἀπόκρυφα τοῦ Ἰερυμίου ἔλαβε τὸ ρητὸν ἐκεῖνο ὅπου ἀναφέρει εἰς τὸ ε'. τῆς πρὸς Ἐφίσιους, τὸ λέγον, δι' ὃ λέγει « ἔγγραψαι ὁ καθαύδων, καὶ ἀνάστα ἐκ τῶν νεκρῶν, καὶ ἐπιφάνηται σοι ὁ Χριστὸς καθὼς καὶ τοῦτο βεβαίως ὁ ἴδιος Γρηγόριος καὶ ὁ κριτικώτατος Φῶτιος. Ὁ δὲ Ἀπόστολος Ἰούδας εἰς τὴν καθολικὴν τοῦ ἐπιστολὴν μίαν ὀλοκληρὸν περικοπὴν ἀναφέρει ἐκ τῶν ἀποκρύφων τοῦ Ἐνώχ. Οἷον, προφήτευσαι δὲ καὶ τοῦτοις, ἔβδομος ἀπὸ Ἀδάμ, Ἐνώχ λέγων. « Ἰδοὺ ἦλθε Κύριος ἐν μυριάσιν ἁγίαις αὐτοῦ, ποιῆσαι κρίσιν κατὰ πάντων, καὶ ἐξελέγξει πάντας τοὺς ἀσεβεῖς αὐτῶν κτλ. » ἦτο δὲ καὶ ἄλλων Πατριάρχων ἀπόκρυφα. Δι' ὃ ὁ δὲ ἀνωτέρω μνημονευθεὶς ἅγιος Μελέτιος ἀναφέρει περὶ τὸ τέλος τοῦ Ἀλεξανδρινοῦ Πατριάρχου Ἀσῆρ περὶ τοῦ θανάτου διαγορευθῶν, ὅτι, ὁμοίωσιν ὁ θάνατος εἶναι ἡλεγχος καὶ ἀπόδειξις τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου. Διατὶ, ἂν ὁ θάνατος ᾖ κα-

λὸς τοῦ ἀνθρώπου, ἔπεται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον νὰ ᾖ καὶ ἡ ζωὴ τοῦ καλῆ ἢ δὲ πονηρῆς, ἔπεται ἀκολουθῶς νὰ ᾖ καὶ ἡ παρασμένη ζωὴ αὐτοῦ πονηρὰ καὶ κακὴ. Ἄρα οὖν ἐκ ταῦτα πάντα τὰ ἀπόκρυφα ὀνομάζει ὁ Τριφυλλιανὸς, ὡς μὴ ὄντα γραμμένα εἰς τὴν ἁγίαν Γραφὴν. Οὐ μόνον δὲ ἐν τοῖς χρόνοις τῶν Ἀποστόλων, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς χρόνοις Μωσίου τοιαῦτα ἦσαν βιβλία ἀπόκρυφα κατὰ τὸν Ἀπολιναρίου. Καὶ ὁ δὲ ἴδιος ἐστὶ ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ ἐν τοῖς Ἀριθμοῖς ἀναφερόμενον. Διὰ τοῦτο λέγεται ἐν βιβλίῳ Ἐπὶ Ἰωάννου τοῦ κυρίου τὴν Ζωὴν ἐπλόγισαι, καὶ « τοὺς χαμάρρους ἀρῶν κτλ. » (Ἀριθ. κἀ. 11). Ἀναγκαῖον δὲ εἶναι νὰ προσθήσωμεν καὶ τοῦτο εἰς τὴν παρούσαν ὑποσημασίωσιν, ὅτι τὸ γ'. κεφ. τοῦ α'. τίτλου τοῦ α'. βιβλ. τῶν Βασιλικῶν θισπίζει νὰ καίωται τὰ κατὰ τῶν Χριστιανῶν συγγραφήματα τοῦ Πορφυρίου συγγράμματα, καὶ τὰ τοῦ Νεστορίου, καὶ ὅσα δὲν συμφωνοῦν μὲ τὰς ἐν Νικαίᾳ καὶ Ἐφίσει συνόδους. Τὸ δὲ κβ'. κεφ. τοῦ α'. βιβλ. τοῦ α'. τίτλου τῶν Βασιλικῶν θισπίζει, ὅτι οἱ τὰ ρηθίοντα βιβλία ἔχοντες καὶ ἀναγινώσκοντες, ἐσχάτως τιμωροῦνται. Τὸ αὐτὸ κεφ. τοῦ αὐτοῦ τίτλου καὶ βιβλ. διορίζει, ὅτι πρέπει νὰ καίωται τὰ κατὰ τῆς γ'. Συνόδου γραφήματα ἀπὸ τὸν Νεστορίου, καὶ ὅτι δὲν ἔχει ἀδειάν τινα νὰ ἔχη αὐτὰ, ἢ νὰ τὰ ἀναγινώσκῃ, ἢ νὰ τὰ μεταγράψῃ, ἢ νὰ τὰ ἐνθυμᾶται ὅπως, ἢ νὰ τὰ διχηθῆται εἰς οἰουδέντινα τρόπον ὃ δὲ παραβαίνων τὸν νόμον τοῦτον, νὰ διαρπάζηται τὰ ὑπάρχοντά του ἀπὸ τὸν δῆμον. Τὸ δὲ κεφ. τοῦ αὐτοῦ τίτλου καὶ βιβλίου θισπίζει, ὅτι δὲν ἔχει ἀδειάν τις νὰ γράψῃ, ἢ νὰ ἀναγινώσκῃ, ἢ νὰ ὑπαγορεύῃ, ἢ νὰ ἔχη συγγράμματα κατὰ τῆς δ'. Συνόδου, διότι παντοσινὰ ἐφορίζεται. Καὶ ὅτι ὅποιος ὑπάγῃ διὰ νὰ τὰ μάθῃ, νὰ πληρώσῃ εἰς τὸ δημόσιον δίκαιον λίτρας χρυσοῦ. Καὶ ὅτι ὅποιος διδάσκει τὰ ἐμποδισμένα, ἐσχάτως τιμωρεῖται, καὶ ὅτι τὰ τοῦ Εὐτυχοῦς καὶ Ἀπολιναρίου συγγράμματα καίονται. Ὅσοι δὲ ἄρχοντες καὶ ὀφφικιαῖοι βασιλικῆς, καὶ ἐκκλησιαστικῆς παραβλέψωσι ταῦτα, δίκαιον λίτρας χρυσοῦ νὰ ζημιωθῶνται. Τὸ δὲ τελευταῖον ἔσχατον κεφ. τοῦ α'. κεφ. τοῦ αὐτοῦ τίτλου καὶ βιβλίου προστάζει, ὅτι τιμωρεῖται, ὅποιος δὲν φανερώσῃ τὰ τῶν Μανυχαίων βιβλία διὰ νὰ καύῃ. Ἡ δὲ ε'. διάταξις τοῦ α'. τίτλου τῶν Νεστορίων προστάζει νὰ κόπτονται τὰ χίρια ἐκεῖνων ὅπου ἔχουν βιβλία τοῦ Σιδῆρου καὶ δὲν τὰ καίουν. (Παρὰ Φωτίῳ τίτλ. ιβ'. κεφ. γ'). Διὰ τί ταῦτα πάντα ἀναφέρωμεν; ἵνα δείξωμεν, ὅτι, ἐν τῶν αἰρετικῶν τὰ βιβλία πρέπει νὰ κατακαίωται καὶ οἱ ἀναγινώσκοντες ταῦτα ἐσχάτως τιμωροῦνται, πόσω μᾶλλον, καὶ ἀσυγκρίτως πῶς, πρέπει νὰ κατακαίωται τὰ βιβλία τοῦ ἀθίου Βολταίρου, τὰ φανερῶν ἀθίαν διδάσκοντα; Τὰ ἀντιχριστιανικά; Τὰ μιάσματα τοῦ

διὰ τὴν ὑπηρετήσῃ εἰς τὸν φρικτὸν καὶ ἀπυρρὸν ἐλεῖνον, καὶ ὑπὲρ διάνοιαν ἐκ τῆς Περθένου τοκετὸν τοῦ Κυρίου μας. Καὶ ἄλλο δὲ, διότι ὁ ρηθεὶς ἅγιος Μελέτιος συγκραταρθεὶς καὶ ταύτην τὴν ἱστορίαν μετὰ τὰς νόθους καὶ ψευδεπιγράφους βίβλους τῶν αἰρετικῶν. Ὁ δὲ Θ'. τῆς Ζ'. καθίρει μὲν τοὺς Κληρικούς, ἀφορίζει δὲ τοὺς λαϊκοὺς καὶ Μοναχοὺς ἐκείνους, ὅπου κρύπτουσι, καὶ δὲν φανερώουσι τὰ κατὰ τῶν ἁγίων εἰκότων ψευδοσυγγράμματα, διὰ τὴν μὴ δημοσιευθῆναι, ἀλλὰ τὰ βιβλία τῶν αἰρετικῶν εἰς τὴν βιβλιοθήκην τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

ΚΑΝΟΝ ΖΑ'.

Τῆς β'. σ'. τῆς ἐν Καρθ. γο'. ρλη'. **«Εἰ τις κατηγορία γένηται κατὰ πιστοῦ, πορνείας, ἢ μοιχείας, ἢ ἄλλης τινὸς ἀπηγορευμένης πράξεως, καὶ ἐλεγχθεῖται, εἰς κλῆρον μὴ προαγέσθω.»**

Ἐρμηνεία.

Ἐκεῖνος ὅπου πικροθῇ εἰς πορνείαν, ἢ μοιχείαν, ἢ ἄλλον τοιοῦτον ἀτόπημα, ὄχι μόνον Κληρικὸς ὢν καὶ ἱερωμένος, κατὰ τὴν κί. τῶν Ἀποστόλων, ἀλλὰ καὶ λαϊκὸς ὢν, κωλύεται νὰ γένη. ὄχι μόνον ἱερεὺς, ἀλλὰ καὶ Κληρικὸς ἀπλῶς, ἀναγνώστης, δηλοδῆ, ἢ ψάλτης, ἢ θυρωρὸς, καὶ ὅπως τῶν ἐξω τοῦ βήματος λεγομένων, καθὼς ὁ παρὼν Κανὼν διορίζει, οὕτως λέγων· «Ἀνίσως ἤθελε γένη κατηγορία ἀπὸ τινος ἐναντίον Χριστιανοῦ ἴτινος, ὡς ὅτι τὴν ἐπὶ ἐπόρευσεν, ἢ ἐμοίχευσεν, ἢ ἄλλο κἀνὲν ἀμάρτημα ἔκαμεν, ἐμποδισμένον ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ Κανόνας, ὁ τοιοῦτος Χριστιανὸς, ἐὰν τῇ ἀληθείᾳ φανερωθῇ, ὅτι ἔπραξε τὸ ἀμάρτημα ἐκεῖνο, περὶ τοῦ ὁποίου κατηγορεῖται, ἀς μὴ προάγηται εἰς κλῆρον, ἔτσι ἀς μὴ χειροθετηθῆται Κληρικὸς τῆς Ἐκκλησίας. Πρέπει ὁμοίως νὰ ἐξετάζωνται πρῶτον τὰ πρόσωπα τῶν κατηγορῶν καὶ ἀντιλεγόντων, νὰ μὴ ᾖναι δοῦλοι καὶ ἀπελεύθεροι, νὰ μὴ ᾖναι ἐμποδισμένοι ἀπὸ τοὺς πολιτικοὺς νόμους εἰς τὸ νὰ κατηγοροῦν, κατὰ τὸν ρλη'. Κερθαγέν. Νὰ μὴ ᾖναι κατηγορημένοι καὶ αὐτοὶ ἀπὸ ἄλλους. Οὗτοι γὰρ πάντες δὲν εἶναι δεῖτοι εἰς κατηγορίαν καθ' οἰοῦδήτινος ἀπροσώπου, ἐὰν πρῶτον δὲν ἀποδείξουν τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἀθῶν ἀπὸ τὰ ἐγκλήματα ἐκεῖνα, διὰ τὰ ὅποια κα-

κόσμου; Ἡ κοινὴ πανοῦκλα καὶ γάγγραινα, καὶ ἀπώλεια τῶν καὶ τῶν ψυχῶν; Πόση ἀσυγκρίτως, πρέπει καὶ νὰ τιμωροῦνται ἐσχάτως; Καὶ νὰ ἐξορίζονται, καὶ νὰ διαρπάζονται τὰ ὑπάρχοντά των, καὶ οἱ γράφοντες ταῦτα, καὶ οἱ τυκῶντες, καὶ οἱ ἔχοντες καὶ ἀναγινώσκοντες, καὶ οὐχὶ κατακαίοντες; Ὅρθοδοξότατοι βασιλεῖς βασιλεῖς οἱ τοῦ Χριστοῦ ἐπικαλούμενοι ὄνομα! Μιμηθῆτε τοὺς ὀρθοδόξους ἐκείνους καὶ χριστιανικωτάτους βασιλεῖς ὅπου τοὺς νόμους τούτους κατὰ τῶν Αἰρετικῶν καὶ Ἑλληνικῶν βιβλίων ἐθίσπισαν. Καὶ ζῆλον λαβόντες εἰς τὴν βασιλικὴν σας καρδίαν, διὰ τὸν βασιλεύσαντα ὑμᾶς Κύριον, ἰσπίσατε μετὰ ἡδίκτα καὶ σάκρας καὶ διπλώματα, Νεαρὰ καὶ νόμους σας, νὰ ἀφανισθῶν ἀπὸ τὴν κόσμον τὰ ἀγκίστρα ταῦτα τῆς πλάνης, τὰ διδασκαλίας τῆς ἀθεότητος καὶ τοῦ αὐτοματισμοῦ. Παρακινεῖ ὑμᾶς εἰς τοῦτο καὶ ὁ Σοφὸς καὶ ὁμοίος ὑμῶν βασιλεὺς εἰς τὰς Παροιμίας του (κεφ. κ'. 26.) λέγων, «λικμητῶρ ἀσεβῶν βασιλεὺς σοφός.» Θεοτάτοι Πατριάρχαι, Ἀρχιερεῖς, Ἱερεῖς, σπουδαστάσατε δι' ἀγάπην Χριστοῦ νὰ ἐμποδίσθητε μετὰ τελειότητα ἀπὸ τοὺς ὑποκειμένους ὑμῖν Χριστιανοὺς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν τοιοῦτων ἀσεβεστάτων βιβλίων Χριστιανοὶ ἀδελφοὶ βλέπετε σὰς παραγγέλλει ὁ Θεὸς Παῦλος (Κολασσ. κεφ. β'. 8.) «βλέπετε μή τις ὑμᾶς ἔσται ὁ συλαγωγῶν διὰ τῆς φιλοσοφίας καὶ κενῆς ἀπάτης.» Ποία δὲ εἶναι ἡ φιλοσοφία αὕτη; Ἡ Ἐπικούρειος ἀποκρίνεται Κλήμης ὁ Στρωματεὺς (λόγος, α.), ἐπειδὴ ἀναίρει τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐπαινεῖ τὴν ἡδονὴν, καὶ ὅποια ἄλλη ἀλόγη εἶναι τοιαύτη, ἥτις ἐτίμησε τὰ στοιχεῖα, καὶ δὲν ἔβαλεν ἐπάνω εἰς αὐτὰ τὴν ποιητικὴν αἰτίαν, τὸν Θεὸν δηλ. μήτε ἐφαντάσθη τὸν Δημιουργόν. Ὡ, πόσον εἶναι ὁμοιοτάτη μετὰ τὴν παλαιὰν τοῦ Ἐπικούρου ἢ νέα φιλοσοφία τοῦ Βολταίρου! Διατί αὐτὸς μὴ δεχόμενος Ἀποκάλυψιν, καὶ τὸν Θεὸν τὸν ποιητὴν τοῦ παντός καὶ Δημιουργόν ἀναίρει, καὶ τὴν αὐτοῦ πρόνοιαν ἀνατρέπει. Καὶ καθὼς ἐπέγραψεν εἰς τὰς θύρας τῶν κήπων του ὁ Ἐπίκουρος εἶδε τιμᾶται ἡ ἡδονὴ ὡς ἄκρον ἀγαθόν (κατὰ τὸν Λαίρτιον), ἔτσι ὁ νέος Ἐπίκουρος καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν, καὶ εἰς τὸ μέ-

σον, καὶ εἰς τὸ τέλος, καὶ πανταχοῦ τῶν βιβλίων του ἐπιγράφει τὴν τοιαύτην ἐπιγραφὴν, καὶ τὴν φύσιν μόνην γινώσκει, καὶ ἄλλο οὐδὲν. Φεύγετε λοιπὸν, ἀδελφοὶ, ἀπὸ τὴν τοιαύτην φιλοσοφίαν, ἡ ὅποια δὲν εἶναι φιλοσοφία, ἀλλὰ, καθὼς τὴν εἶπεν ὁ Παῦλος, κενὴ ἀπάτη, φιλοζοφία, ἀλογία, κτήνησι καὶ ἀλόγοις πρίπουσα, καὶ ὄχι λογικοῖς, σχήματι μόνον καταπλήττουσα, καὶ πιθανότητι λόγων, κατὰ τὸν Θεὸν Δαμασκηνόν, μακρὰν δὲ τῆς ἀληθείας ἀφιστηκυῖα· ἥτις κοντὰ ὅπου κρημνίζει τοὺς πειθομένους αὐτῇ εἰς τὴν τῆς κολάσεως καταδίκη, τοὺς κάμνει καὶ παρομοίους μετὰ τοὺς χοίρους, καὶ τὰ ἀνόητα ζῶα, ἀρνητὰς καὶ τῆς φύσεως, καὶ τῆς κτίσεως, καὶ τῆς πίστεως, καὶ τῆς λογικότητος. Ἐπειδὴ καὶ φύσις, καὶ κτίσις, καὶ λόγος, καὶ Γραφή, κηρύττουσι τὸν τούτων δημιουργόν, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, αὐτοὶ δὲ μόνον ἀρνοῦνται τοῦτον, καὶ γίνονται ἀχάριστα κτίσματα, καὶ κατὰ τοῦ ἰδίου πλάστου πολέμια. Πρέπει δὲ προσίτι νὰ ἰξεύρομεν, ὅτι, Γεώργιος ὁ Σουλζουρής ἐν τῇ προομιᾷ εἰς τὸν βίβλον τοῦ προφήτου Ἠλίου ἀπαριθμεῖ νόθα καὶ ταῦτα. Τὴν δευτέραν Ἀποκάλυψιν Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, ἥτις ἀρχινᾷ. Ἄκουσον ὦ δίκαιε Ἰωάννη. Τὸν λόγον εἰς τὴν κοίμησιν τῆς Θεοτόκου τοῦ αὐτοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου (ὅστις φαίνεται νὰ ᾖναι ὁ ἴδιος ἐκεῖνος, ὅπου παρ' ἄλλοις ἐπιγράφεται, Ἰωάννου Θεσσαλονίκης) καὶ τὴν ἐπιστολὴν, ὅπου ἐπισεν ἀπὸ τοὺς Οὐρανοῦς, ὡς λέγουσι τινὲς, διὰ τὴν ἁγίαν Κυριακὴν. ἔτσι καθὼς πρέπει νὰ ἀποβάλλωμεν τὰ Αἰρετικὰ βιβλία, ἔτσι πρέπει νὰ ἀποβάλλωμεν καὶ τὰ Ἑρωτικὰ βιβλία, καθὼς εἶναι τοῦ Ἑρωτοκρίτου, τῆς Ἑρωφίλης, τῆς Βοσκοπούλλας καὶ ἄλλων ὁμοίως καὶ τὰ γελωτοποιὰ καὶ ἀσεμνα, καθὼς εἶναι ἡ Χαλιμᾶ, ὁ Μπερτόλδος, τοῦ Σπανοῦ ἢ φυλλάδα, καὶ τοῦ Γαυδάρου, καὶ τὰ ὅμοια, διατί, κατὰ τὸν Ἀποστολικὸν τοῦτον Κανόνα, λύπη καὶ βλάβη προξενοῦσιν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν Χριστιανῶν. Καὶ ὅσοι γράφουν, ἢ τυπῶνουν, ἢ ἀγοράζουν, ἢ διαβάζουν, ἢ ἀκούουν αὐτὰ, βαρῶς ἀμαρτάνουσι καὶ ἄς διορθωθῶν, Ἀνάγνωθι καὶ τὸν β'. καὶ γ'. Κανόνα τοῦ Νικηφόρου ἐν τῇ προσθήκῃ.

»τηγοροῦνται, κατὰ τε τὸν Ἀρμενόπουλ. βιβλ. α'. τίτλ. β'. καὶ κατὰ τὸν ς'. τῆς Οἰκουμενικῆς β'. συνόδου. » Ἀνίσως λοιπὸν οἱ κατήγροι εἶναι ἐλεύθεροι ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω, καὶ ἀποδείξουν ἀληθῆ τὴν κατηγορίαν τὴν κατὰ τοῦ ὑποψήφιου ἐκείνου, ὁ τοιοῦτος δὲν γίνεται Κληρικὸς. Εἰ δὲ δὲν δυνηθῶσιν νὰ τὴν ἀποδείξουν ἀνάμεικτο εἰς τρεῖς μῆνας, αὐτοὶ μὲν νὰ ἀφορίζωνται παντοτινὰ ἀπὸ τὴν κοινωνίαν τῶν ἀγαθῶν Μυστηρίων ὑπὸ τοῦ μέλλοντος χειροτονῆσαι τὸν Κληρικὸν Ἀρχιερέως, ὡς συκοφάντη καὶ διαβολεῖς, ὁ δὲ συκοφνηθεὶς καὶ κατηγορηθεὶς ἀδίκως, νὰ χειροτονῆται Κληρικὸς, ὡς καθαρὸς φανεὶς καὶ ἀνεύθυνος τῆς κατηγορίας: καθὼς περὶ κελεύεται ἡ α'. διάταξις τοῦ α' τίτλ. τῶν Νεαρῶν. (Φώτιος τίτλ. α'. κεφ. η'.) Διὰ τοῦτο εὐρίσκει ἡ αὐτὴ Νεαρά, ὅτι αἱ χειροτονίαι, ἧτοι αἱ ψῆφοι τῶν Ἐπισκόπων καὶ Κληρικῶν, πρέπει νὰ γίνωνται ἐμπροσθεν εἰς ὄλον τὸν λαὸν τῆς Ἐκκλησίας, διὰ νὰ ἔχη ἄδειαν ὁποῖος θέλει νὰ λίγη. (1) Ὅθεν ἀκολούθως καὶ ἡ Κερθαγέν. Κανὼν νθ'. αὐτὸ τὸ ἴδιον λέγει, εὐρίσκουσιν ὅτι, ἀνίσως, ὅταν γίνωνται αἱ ψῆφοι καὶ ἐκλογαὶ τῶν Ἀρχιερέων, γεννηθῆ ἀπὸ τινος κῆμμιξ ἀντιλογίαν κατηγορίας καὶ ἐγκλημάτων, νὰ ἐξετάζωνται οἱ ἀντιλέγοντες, καὶ ἀφ' οὗ φανῆ ὁ ὑποψήφιος καθαρὸς ἐμπροσθεν εἰς τὸ πρόσωπον ὄλου τοῦ λαοῦ ἀπὸ τὰς κατ' αὐτοῦ ἐπαγομένους κατηγορίας, τότε νὰ χειροτονῆται Ἐπίσκοπος. Ἀλλοῦ δὲ ὅτι τοῦτο ὁποῦ λέγει ἡ σύνοδος διὰ τοὺς Ἐπισκόπους, νοεῖται ὁμοίως καὶ διὰ τοὺς Κληρικούς: περὶ οὗ ὅρα τὰς ὑποσημειώσεις τοῦ β'. Ἀποστολικοῦ, καὶ τοῦ ε'. καὶ ιγ'. τῆς ἐν Λαοδικείᾳ, καὶ τῶν λ'. Ἀποστολικῶν.»

ΚΑΝΩΝ ΕΒ'.

«Εἴ τις Κληρικὸς διὰ φόβον ἀνθρώπινον, Ἰουδαίου, ἢ Ἑλλήνου, ἢ Αἰρετικοῦ, ἀρνήσῃται, εἰ μὲν τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, ἀπεβαλλέσθω, εἰ δὲ τὸ ὄνομα τοῦ Κληρικοῦ, καθαιρεῖσθω. Μετανοήσας δὲ, ὡς Λαϊκὸς δεχθήτω.»

Τῆς α'. ε'. τῆς Ἀγκ. α'. β'. γ'. β'. τοῦ Πέτρ. ε'. ιδ'. Ἀθαν. ἐπισ. πρὸς Ρουμανόν, Βασιλ. μβ'. Θιορ. β'.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρῶν Κανὼν προστάζει, ὅτι ὁποῖος Κληρικὸς διὰ φόβον ἀνθρώπινον κολάσεων, Ἰουδαίων δηλ. ἢ Ἑλλήνων, ἢ Αἰρετικῶν, ἤθελεν ἀρνηθῆ τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, ὁ τοιοῦτος ἀφ' οὗ μετανοήσας, ὅχι μόνον ἀεὶ καθίρεται ἀπὸ τὴν Κλήρον, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ ἀεὶ ἐκβάλλεται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ νὰ στέκεται εἰς τὴν τάξιν τῶν μετανοούντων. Εἰ δὲ διὰ φόβον ἀνθρώπινον ἤθελεν ἀρνηθῆ τὸ ὄνομα τοῦ κλήρου του, ταῦτόν εἰπεῖν, πῶς εἶναι ὁ δεῖν Κληρικὸς, ἢ Ἀναγνώστης δηλαδὴ, ἢ Ψάλτης, ἢ ἄλλο τι, ἀεὶ καθίρεται μόνον ἀπὸ τὴν κληρικῶν του. Δίκαιον γὰρ εἶναι νὰ στερηθῆ ἐκεῖνο ὁποῦ ἀρνήθη, καὶ δὲν ἠθέλησε νὰ εἰπῆ πῶς τὸ ἔχει. Ἀφ' οὗ δὲ ὁ τοιοῦτος μετανοήσας, ἀεὶ δέχεται εἰς κοινωνίαν τὴν μετὰ τῶν πιστῶν ὡσὰν λαϊκὸς, ἧτοι, ἀεὶ συμπερισεύχεται μὲ τοὺς πιστοὺς.

Συμφωνία.

«Ὁ δὲ α'. καὶ β'. τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ διορίζουσιν, ὅτι οἱ Πρεσβύτεροι ἐκεῖνοι, καὶ οἱ Διάκονοι, ὁποῦ ἀληθῶς διὰ τὰ βασκανιστήρια τῶν διωκτῶν ἐθυσίασιν καὶ ἠρνήθησαν, ὕστερον δὲ πάλιν νικήσαντες τὸν ἐχθρὸν, ὡμολόγησαν τὴν πίστιν, αὐτοὶ λέγω, προστάζει, νὰ ἔχωσι τὴν τιμὴν τῆς μετὰ τῶν Πρεσβυτέρων καθέδρας, νὰ μὴ προσφέρωσιν ὄμως, ἢ νὰ διδάσκωσιν, ἢ ὄλως τι ἱερατικὸν νὰ ἐνεργῶσιν. Ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ε'. Πέτρου, πάσης ἀποστερεῖ ἱερατικὰς λειτουργίας τοὺς θεληματικῶς μὲν καὶ ἀφ' ἐκυτῶν ὀρμήσαντας εἰς τὸ μικρῦρον, ἀρνηθέντας δὲ, ὕστερον δὲ πάλιν νικήσαντας, καὶ τὴν πίστιν ὁμολογήσαντας. Ὅσοι δὲ Κληρικοί, μὲ βίαν πολλὴν ἔλαβον λιθωνωτῶν εἰς τὰς χεῖρας, ἢ βρωμά τι, καὶ τὴν πίστιν ἐβάστασαν γενναίως: οὗτοι, ὅχι μόνον δὲν χάνουσι τὴν λειτουργίαν αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ μετὰ ὁμολογητῶν συναριθμοῦνται, κατὰ τὸν ιδ'. Πέτρου. Ὅχι μόνον δὲ οἱ μετὰ τὸ ἱερωθῆναι ἀρνηθέντες καθιροῦνται, ἀλλὰ καὶ ὅσοι προτοῦ ἀρνηθέντες, ὕστερον ἐχειροτονήθησαν, (1) γνωσθέντες καθιροῦνται.» Καὶ ὅρα τὸν ε'. τῆς α'.

(1) «Ἡ δὲ ιζ'. διάταξις, ἧτις ἐστὶ ρλζ'. Ἰουστινιανοῦ Νεαρά κειμένη ἐν β. β. β. γ'. τῶν βασιλικῶν τίτλ. α'. κεφ. η'. (παρὰ Φώτιον τίτλ. α'. κεφ. η'.) λέγει: ὁποῖος ἤθελε κατηγορήσῃ τὸν μέλλοντα γενέσθαι Ἐπίσκοπον, ἢ Πρεσβύτερον, ἢ ἄλλον Κληρικὸν καὶ Ἠγούμενον, διὰ κάθε λογῆς κατηγορίαν, ἀεὶ ἀναβάλλεται ἡ χειροτονία, καὶ ἀεὶ κῆμμιξ ἐξέτασιν ὁ μέλλων χειροτονῆσαι τούτους Ἀρχιερεῖς, ἕως τρεῖς μῆνας μὲ πολλὴν ἀκρίβειαν, καὶ εἰ μὲν εὐρεθῆ ὁ κατηγορούμενος ὑπεύθυνος εἰς τὰς κατηγορίας, ἀεὶ ἐμποδίζεται ἡ χειροτονία, ὅχι καὶ εὐρεθῆ ἀνεύθυνος, ἀεὶ γίνηται. Εἰ δὲ πρὸ ἐξετάσεως ἤθελε χειροτονῆσαι αὐτόν, νὰ καθαιρεῖται καὶ ὁ χειροτονήσας, καὶ ὁ χειροτονηθεὶς.»
(2) «Σημειώσαι δὲ, ὅτι κατὰ τὸν Χρυσόστομον (ὁμιλ. γ'. εἰς τὴν Ἀναν) δὲν εἶναι ἕνας τρόπος ἀρνήσεως, ἀλλὰ πολλοὶ καὶ ἄλλοι, τοὺς ὁποῖους ὁ Παῦλος ὑπογράφων ἔλεγε: Θεὸν ἠμολογεῖσθαι ἰδῆναι, τοὺς δὲ ἔργοις ἀρνοῦνται (Τίτ. α'). καὶ πάλιν, εἰ δέ τις τῶν ἰδῶν, καὶ μάλιστα τῶν οικειῶν εὐπρονοεῖ, τὴν πίστιν ἠρνήσῃ καὶ ἐστὶν ἀπίστου γέροντος (α'. Τιμὸθ. ε'.) καὶ πάλιν, φεύγετε τὴν πλεονεξίαν, ἧτις ἐστὶν εἰδωλολατρεία, ὅθεν καὶ ὁ μβ'. τοῦ Βασιλείου λέγει, ὅτι, ὅσοις Χριστιανὸς εὐβρίχει μὲ τὰ ἔργα τοῦ τῶν Χριστοῦ, τίποτε δὲν ἀφελείται ἀπὸ κείνου τὸ ὄνομα τοῦ Χριστιανισμοῦ.» Ὅρα καὶ τὸν ια'. τῆς α'. Φωβερὰ δὲ ἀληθῶς εἶναι ἡ ἱστορία, ὁποῦ ἀναφέρεται εἰς τὸν βίον τοῦ μεγάλου Παύλου. Οὗτος γὰρ εἶχε μαθητὴν, πρὸς τὸν ὁποῖον ἕνας Ἑβραῖός ποτε εἶπε ταῦτα: ὁ Χριστὸς, ὁποῦ προσκυνεῖτε ἐσεῖς, δὲν εἶναι ἐκεῖνος, ὁποῦ μέλλει νὰ ἔλθῃ, ἀλλὰ ἄλλος. Πρὸς τὰ ὅποια λόγια μὲ ἀπλόκητα ἀπεκρίθη ἐκεῖνος πρὸς τὸ μόνον, ἵσως ἐστὶ εἶναι ἡ ἀλήθεια καὶ παρευθὲς, ὡ τῶν ὀνόματός! ἔχασε τὴν χάριν τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος. Ὅθεν ἀπὸ τὴν φρ-

«Ἡ δὲ ιζ'. διάταξις, ἧτις ἐστὶ ρλζ'. Ἰουστινιανοῦ Νεαρά κειμένη ἐν β. β. β. γ'. τῶν βασιλικῶν τίτλ. α'. κεφ. η'. (παρὰ Φώτιον τίτλ. α'. κεφ. η'.) λέγει: ὁποῖος ἤθελε κατηγορήσῃ τὸν μέλλοντα γενέσθαι Ἐπίσκοπον, ἢ Πρεσβύτερον, ἢ ἄλλον Κληρικὸν καὶ Ἠγούμενον, διὰ κάθε λογῆς κατηγορίαν, ἀεὶ ἀναβάλλεται ἡ χειροτονία, καὶ ἀεὶ κῆμμιξ ἐξέτασιν ὁ μέλλων χειροτονῆσαι τούτους Ἀρχιερεῖς, ἕως τρεῖς μῆνας μὲ πολλὴν ἀκρίβειαν, καὶ εἰ μὲν εὐρεθῆ ὁ κατηγορούμενος ὑπεύθυνος εἰς τὰς κατηγορίας, ἀεὶ ἐμποδίζεται ἡ χειροτονία, ὅχι καὶ εὐρεθῆ ἀνεύθυνος, ἀεὶ γίνηται. Εἰ δὲ πρὸ ἐξετάσεως ἤθελε χειροτονῆσαι αὐτόν, νὰ καθαιρεῖται καὶ ὁ χειροτονήσας, καὶ ὁ χειροτονηθεὶς.»
(2) «Σημειώσαι δὲ, ὅτι κατὰ τὸν Χρυσόστομον (ὁμιλ. γ'. εἰς τὴν Ἀναν) δὲν εἶναι ἕνας τρόπος ἀρνήσεως, ἀλλὰ πολλοὶ καὶ ἄλλοι, τοὺς ὁποῖους ὁ Παῦλος ὑπογράφων ἔλεγε: Θεὸν ἠμολογεῖσθαι ἰδῆναι, τοὺς δὲ ἔργοις ἀρνοῦνται (Τίτ. α'). καὶ πάλιν, εἰ δέ τις τῶν ἰδῶν, καὶ μάλιστα τῶν οικειῶν εὐπρονοεῖ, τὴν πίστιν ἠρνήσῃ καὶ ἐστὶν ἀπίστου γέροντος (α'. Τιμὸθ. ε'.) καὶ πάλιν, φεύγετε τὴν πλεονεξίαν, ἧτις ἐστὶν εἰδωλολατρεία, ὅθεν καὶ ὁ μβ'. τοῦ Βασιλείου λέγει, ὅτι, ὅσοις Χριστιανὸς εὐβρίχει μὲ τὰ ἔργα τοῦ τῶν Χριστοῦ, τίποτε δὲν ἀφελείται ἀπὸ κείνου τὸ ὄνομα τοῦ Χριστιανισμοῦ.» Ὅρα καὶ τὸν ια'. τῆς α'. Φωβερὰ δὲ ἀληθῶς εἶναι ἡ ἱστορία, ὁποῦ ἀναφέρεται εἰς τὸν βίον τοῦ μεγάλου Παύλου. Οὗτος γὰρ εἶχε μαθητὴν, πρὸς τὸν ὁποῖον ἕνας Ἑβραῖός ποτε εἶπε ταῦτα: ὁ Χριστὸς, ὁποῦ προσκυνεῖτε ἐσεῖς, δὲν εἶναι ἐκεῖνος, ὁποῦ μέλλει νὰ ἔλθῃ, ἀλλὰ ἄλλος. Πρὸς τὰ ὅποια λόγια μὲ ἀπλόκητα ἀπεκρίθη ἐκεῖνος πρὸς τὸ μόνον, ἵσως ἐστὶ εἶναι ἡ ἀλήθεια καὶ παρευθὲς, ὡ τῶν ὀνόματός! ἔχασε τὴν χάριν τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος. Ὅθεν ἀπὸ τὴν φρ-

E. Γ. Δ. Τ. Π. Π. ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ΚΑΝΟΝ ΕΓ΄.

Τῆς ς' εἰς τῆς
ἐν Ἀγκ. 6'.
Πραξ. ιε. 28, 29

«Εἴ τις Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, ἢ ὄλως τοῦ καταλόγου τοῦ Ἱερατικοῦ, φάγη κρέα ἐν αἵματι ψυχῆς αὐτοῦ, ἢ θηριάλωτον, ἢ θνησιμαῖον, καθαιρέσθω. Τοῦτο γὰρ ὁ Νόμος ἀπέπειν. Εἰ δὲ Λαϊκὸς εἴη, ἀφορίζεσθω.»

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ καὶ ὁ Θεὸς δίδωντας τὸν περὶ τῶν βρωμάτων νόμον εἰς τὸν Νῶε, εἶπεν αὐτῷ: «Ὡς λάχανα χόρτου ἠδέδωκα ὑμῖν τὰ πάντα, πλην κρέας ἐν αἵματι ψυχῆς οὐ φάγεσθε.» [Γεν. 9'. 3. 4]. Διὰ τοῦτο εἰς τὸν παρόντα Κανόνα οἱ Θεοὶ Ἀπόστολοι διορίζουσιν, ὅτι ὁποῖος Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, ἢ ὄλως ἐκ τοῦ καταλόγου ὑπάρχων τῶν Ἱερέων καὶ Κληρικῶν, ἢ ἤθελε φάγη κρέας μὲ αἷμα, τὸ ὁποῖον εἶναι ψυχὴ τοῦ ζώου, ἢ τοῦ πνικτῶν, κατὰ τὸν Χρυσόστομον, ἢ ἤθελε φάγη θηριάλωτον, ἢ τοῦ ζῶον πιασμένον καὶ σκοτωμένον ἀπὸ λυκῶν, θετέον, ἢ ἀπὸ ἀρκαῦδων, ἢ ἄλλο τοιοῦτον, ἢ καὶ ἀπὸ ὄρνεον ἢ ἤθελε φάγη θνησιμαῖον, ἢ τοῦ νεκρὸν καὶ φοβισμένον ἀπὸ λόγου τοῦ ὀφθαλμοῦ, λέγω, τὰ τοιοῦτα Κληρικὸς, ὡς καθαιρέσει, ἐπειδὴ καὶ ὁ νόμος τὰ ἐμπόδιτε νὰ μὴ τρώγωνται, (1) τὸσον ὁ δοθεὶς εἰς τὸν Νῶε, ὡς εἶπομεν, ὅσον καὶ ὁ δοθεὶς εἰς τὸν Μωϋσῆν, ἐν κεφ. ιζ'. τοῦ Λευιτικοῦ. Εἰ δὲ Λαϊκὸς εἶναι ἐκεῖνος ὁποῦ ἤθελε τὰ φάγη, ὡς ἀφορίζεται.

Ἐρὼν ἱστορίαν ταύτην ὡς κρατήσουν οἱ Χριστιανοὶ τὴν γλῶσσάν τους, καὶ ὡς μὴ λέγουν τὰς ἀρνησιθείας ταύτας φωνάς. Ἄν δὲν ἔλθω ἀπὸ τὸ δίκαιον τοῦ δεινός, Χριστιανὸς νὰ μὴ ἀποθάνω, καὶ ἄλλα παρρησία διατι φοβοῦμαι, ὅτι ἐκ τούτου χάνουν καὶ αὐτοὶ τὴν χάριν τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος, καὶ δὲν δύνανται νὰ τὴν ἀναλάβουν, ὡς ὁ προσηγόμενος, χωρὶς μεγάλην μετάνοιαν καὶ ἱκανοποιήσιν. Τὸσον γὰρ λεπτὸν πρᾶγμα εἶναι ἡ πίστις, ὥστε ὁποῦ ἴσχυται νὰ τὴν ἀρνηθῆ καὶ ὁποῦ παραθῆ μίαν μοναχὴν συλλαβὴν, ἢ κάμη ἓνα νεῦμα μοναχὸν κατὰ τῆς πίστεως. Δι' ὅ καὶ ὁ θεολόγος Γρηγόριος λέγει: οἱ τῆς εὐσεβείας ἀθληταὶ εὐλοντο προθύμως πάσχαι ἢ κάμπται καὶ τὸν ἀλκιμώτατον, καὶ ταῦθ' ὑπὲρ συλλαβῆς ἴσως μιᾶς, ἢ καὶ νεύματος ἑνός, κακῶς σώζοντες ἐξ ἀρνήσεως. Θεὸς γὰρ ἐστὶν ἐν βραχί τὸ κείμενον, ἐν περ προδοῦσιν, ἄλλον οὐκ ἐστὶ λαβεῖν (παρὰ τῆ σειρᾶ τοῦ κατὰ Ματθ. κεφ. 10.) Ὁ δὲ θεὸς Χρυσόστομος, λέγει: ἀρνήσιως οὐδὲν χεῖρον ἀμάρτημα (λόγ. περὶ μετανοίας).

(1) «Διάφοροι εἶναι αἱ αἰτίαι, διὰ τὰς ὁποίας ἐπρόσταξεν ὁ Θεὸς νὰ μὴ τρώγη τινὰς αἷμα. Ὁ Θεοδώρητος λέγει, ὅτι, διὰ τοῦτο δὲν πρέπει νὰ τρώγηται αἷμα, διατι αὐτὸ εἶναι ψυχὴ τοῦ ζώου. Ὅθεν ὁ μὲν ἐσθίων κρέας χωρὶς τοῦ αἵματος, εἶναι κατὰ τὸ ἴδιον, ὡσάν νὰ ἐσθῆ καὶ λάχανον ἀψυχον. Ὁ δὲ μετὰ τοῦ αἵματος, φανερόν, ὅτι ἐσθίει ζῶον ψυχὴν. Ὁ Χρυσόστομος λέγει, ὅτι: διὰ τοῦτο δὲν πρέπει νὰ τρώγηται τὸ αἷμα, διότι αὐτὸ ἤτον ἀφιερωμένον νὰ προσφέρηται εἰς μόνον τὸν Θεόν. Ἡ καὶ διότι θλίβοντας ὁ Θεὸς νὰ ἐμποδίσῃ τοὺς ἀνθρώπους νὰ μὴ ἐχύνωσι ἀνθρώπινα αἷματα, διὰ τοῦτο προστάζει μηδὲ τὸ αἷμα τῶν ζῶων νὰ τρώγωνται, ἵνα μὴ κατ' ὀλίγον ἐκ τούτου συνειθίσουν εἰς τὰς ἀνδροφονίας. Ὁ Ἀδελφός λέγει, ὅτι διὰ τοῦτο προστάζει ὁ Θεὸς νὰ τρώγουν οἱ ἄνθρωποι τὰ κρέατα καθαρὰ ἀπὸ αἵμα, διὰ νὰ τοὺς διδάξῃ μὲ τοῦτο νὰ μὴ γίνωσι ἀπάνθρωποι καὶ αἰμοβόροι ὡσάν τὰ θηρία, τὰ ὁποῖα ὅσα ζῶα θηριεύουσι, καὶ τρώγουσιν ἄμοσπάρακτα μὲ τὸ αἷμα, ἀλλὰ νὰ διαφίρουν ἀπὸ τὰ θηρία, καὶ ὡς ἄνθρωποι λογικοὶ νὰ θυσιάζουσι πρῶτον κατὰ τὸ ζῶον, νὰ χύνωσι τὸ αἷμα των, καὶ οὕτω μὲ διαφόρους τρόπους νὰ μαγειρεύουν τὰ κρέατα αὐτῶν, καὶ νὰ τὰ ἐσθίωσι. Ἐφθάνει γὰρ ὁποῦ γίνονται τὸσον σκληροὶ καὶ ἀσπλαγχοὶ, ὥστε νὰ τὰ σφάζουσιν, ἀλλ' ὄχι νὰ φθάνουν εἰς τὴν ὑπερβολὴν ἀσπλαγχνίας, ὥστε καὶ μὲ τὸ αἷμα νὰ τὰ ἐσθίωσιν.» Ἡ πλέον ὁμῶς κυριωτέρα αἰτία, καὶ πλέον ἐγγυτέρα εἰς ἀλήθειαν, διὰ τὴν ὁποῖαν ἐπρόσταξεν ὁ Θεὸς νὰ μὴ τρώγουν τὸ αἷ-

μα, εἶναι ἐτούτη. Τὸ αἷμα ἔχει τύπον τῆς ἀύλου καὶ ἀβρότου καὶ ἀθανάτου ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου διὰ δύο αἰτίας: πρώτην, διότι καθὼς τὸ αἷμα τῶν ζῶων, καὶ ὡς θερμότερον, καὶ ὡς πνευματωδέστερον, καὶ ὡς εὐκίνητότερον τῶν ἄλλων ὑγρῶν, εἶναι ψυχὴ αὐτῶν ἀλογός τε καὶ ὕλική· ἔτσι ἡ ἀύλος καὶ λογικὴ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου, ἂν καὶ νὰ μὴ γίνω αἷμα, ὡς ἀσθίματος καὶ ἀύλος, μεταχειρίζεται ὅμως ὡσάν ἓνα ὄργανον καὶ ὄργανον τῶν ἐνεργειῶν τῆς τοῦ ἀνθρώπινον αἵμα διὰ τὰς ἰδίας αἰτίας καὶ δευτέραν, διότι τὸ αἷμα τῶν ζῶων ἐχύνετο εἰς ἐξέλασιν τῶν λογικῶν ψυχῶν τῶν ἀνθρώπων, ὡς λέγει τοῦτο εἰς τὸ Λευιτικὸν ὁ Θεὸς (κεφ. ιζ'. 11.) «ἡ ψυχὴ πάσης σαρκός, αἷμα αὐτοῦ ἐστὶ. Καὶ ἐγὼ ἔδωκα αὐτὸ ὑμῖν ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου μου ἐξελάσασθαι περὶ τῶν ψυχῶν ὑμῶν. Τὸ γὰρ αἷμα αὐτοῦ ἀντὶ ψυχῆς ἐξελάσεται.» Ὅποιον ὁποῦ τρώγει αἷμα, ψυχὴν λογικὴν τρώγει, ἢ εἰς τύπον ἐκεῖνὸ ἐστὶν. Εἰ δὲ τρώγει αὐτὴν, ὄχι ὅτι καὶ σωματικὴν αὐτὴν καὶ ὕλικήν, ἀκολούθως δὲ καὶ θνητὴν ἀπεργάζεται. «Ἐάν γὰρ τοῦτο φάγη, λέγει ὁ Θεοδώρητος, τὸ ἀνωτέρω ἐρμηνεύων ρητὸν, ψυχὴν ἐσθίει. Λογικῆς γὰρ ψυχῆς τοῦτο τῆξιν πληροῖ: διότι φόνον τῆν βρωσίαν ἐκάλεσαν.» Ὅσοι οἱ Λατῖνοι, καὶ ὅσοι ἄλλοι ἐσθίωσι πνικτὰ, ἢ θηριάλωτα, ἢ θνησιμαῖα, καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, κρέας μὲ αἷμα, καὶ τὸ χεῖριστον, αἷμα μοναχὸν, οὗτοι εἰς μέγα ὄργανον σφάλλουσι. Θνητὴν γὰρ τὴν λογικὴν ψυχὴν, καὶ ὕλικήν, καὶ παθητὴν ὡς τὰ σῶματα δογματίζουσι μὲ τοῦτο ὁποῦ κἀμνοῦσιν. Ἐπειδὴ ὅσα εἰς τὸν τύπον γίνονται, εἰς αὐτὸ τὸ τυποῦμενον ἀναφέρονται. Ταῦτον εἰπεῖν, ὅσα εἰς τὴν βρωσίαν τοῦ αἵματος ἀκολουθοῦν, αὐτὰ καὶ εἰς τὴν λογικὴν ψυχὴν διαβαίνουν, διὰ τοῦτο καὶ θάνατον ἠπαύλησεν ὁ Θεὸς ἐναντίον εἰς ἐκείνους ὁποῦ αἷμα ἐσθίωσι: «Ἦς ὁ ἐσθίων αὐτὸ, ἐξολοθρευθήσεται. (αὐτόθ. 13.)» Ἴσως δὲ καὶ κατὰ μυστικώτερον νόημα ἢ τοῦ αἵματος βρωσίς ἀπεγορεύθη διὰ νὰ δηλωθῆ, ὅτι, καθὼς τὸ αἷμα δὲν ἐτρώγετο ἀδιαφύτως καὶ παρομοίως μὲ τὸ κρέας· ἔτσι καὶ τὸ πανακίρατον αἷμα τοῦ Θεανθρώπου Ἰησοῦ δὲν πρέπει νὰ ἐσθίγῃ ἀδιαφύτως καὶ παρομοίως μὲ τὰ ἄλλα βρώματα, ἀλλὰ μὲ ξεχωριστὴν καὶ ἐξαιρετὴν εὐλάβειαν, καὶ πίστιν ἀδιστακτον. Ὅτι δὲ τὰ αἷματα τῶν θουσιῶν, τύπον εἶχον τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ, μάρτυς εἶναι ὁ Θεὸς Ἀπόστολος, τοῦτο βεβαιῶν, ἐν ὅλη τῇ πρὸς Ἑβραίους καὶ μετὰ τοῦ Ἀποστόλου, ὁ τῶν Θεῶν Πατέρων χορὸς. Ἐκεῖνα δὲ ὁποῦ λέγει ὁ Ὁριγένης ἐν τῷ κατὰ Κέλσου· ὅτι διὰ τοῦτο δὲν τρώγομεν αἷμα, διὰ νὰ μὴ τρεφόμεθα μὲ τὴν τῶν δαιμόνων τροφήν

Συμφωνία.

Ἄλλὰ γὰρ καὶ εἰς τὸν νέον Νόμον τοῦ Εὐαγγελίου τὰ τοιαῦτα ἐμποδίζονται νὰ μὴ τρώγονται. Συναχθέντες γὰρ οἱ ἴδιοι οὗτοι Ἀπόστολοι, ἔγραψαν πρὸς τοὺς ἐθνικοὺς τοὺς κατοικοῦντας εἰς τὴν Ἀντιόχειαν, καὶ Συρίαν, καὶ Κιλικίαν, ταῦτα: Ἔδοξε τῷ ἁγίῳ Πνεύματι καὶ ἡμῖν, μηδὲν πλέον ἐπιτίθεσθαι ὑμῖν βῆρος, πλὴν τῶν ἐπάναγκες τούτων. Ἀπέχεσθαι εἰδωλοθύτων, καὶ αἵματος, καὶ πορνείας». [Πράξ. ἐ. 28. 29.] Ἡ αἰτία δὲ, διὰ τὴν ὁποίαν ἐμποδίζονται τὰ θηριάλωτα, ἢ ὄρνεοπάτακτα ζῶα, ἢ θνησιμαῖα, ἢ πνικτὰ εἶναι, διατὶ δὲν χύνεται ὅλον τὸ αἷμα αὐτῶν, ἀλλὰ μένει μέσα εἰς αὐτὰ, διασκορπιζόμενον εἰς τὰ φλεβίδια ὅλου τοῦ κρέατος, (1) ἀπὸ τὰ ὁποῖα νὰ εὐγῆ δὲν εἶναι τρόπος. Δι' ὅ οἱ ἐσθίοντες αὐτὰ, κρέα ἐν αἵματι ψυχῆς αὐτοῦ ἐσθίουσι. Καὶ ὁ ξ' δὲ τῆς σ' καθαιρεῖ μὲν τὸν Κληρικὸν ἐκεῖνον ὅπου φάγη αἷμα με οἰονδήτινα τρόπον καὶ τέχνην, τὸν δὲ Λαϊκὸν ἀφορίζει. Ἐμποδίζει δὲ καὶ ὁ β', τῆς ἐν Γάγγρ. τὸ νὰ τρώγεται αἷμα καὶ πνικτὸν καὶ εἰδωλόθυτον.

ΚΑΝΩΝ ΕΛ' (2)

«Εἰ τις Κληρικὸς εὗρεθῆ τὴν Κυριακὴν ἡμέραν νηστεύων, ἢ τὸ Σάββατον πλὴν τοῦ ἑνὸς μόνου, καθαιρέσθω. Εἰ δὲ Λαϊκὸς ἀφορίζεσθω».

Τῆς σ'. ν. ν. σ'.
τῆς ἐν Γάγγρ.
τῆς ἐν Λα-
ῶδ. κθ'. Πέτρ.
ε'. Θεοφ. α'.

Ἑρμηνεία.

Ἄλλο εἶναι νηστεία, ἄλλο λύσις νηστείας, καὶ ἄλλο κατάλυσις νηστείας. Καὶ νηστεία μὲν κυρίως εἶναι, ἢ τελεῖα ἀσιτία, ἢ καὶ τὸ νὰ τρώγῃ τινὰς μίαν φορὰν τὴν ἡμέραν, κατὰ τὴν ἐνάτην ὥραν, με ξηροφαγίαν, ἄρτου δηλονότι μόνου καὶ ὕδατος. Λύσις δὲ τῆς νηστείας εἶναι, τὸ νὰ φάγῃ τινὰς πρὸ τῆς ἐνάτης ὥρας, καὶ ὡσὺν καὶ ὡσὺν ἀσπίδας, καὶ ἄλλο τοιοῦτό τι. Ἡ καὶ τὸ νὰ φάγῃ ἔξω ἀπὸ τὸν ἄρτον, καὶ τὸ ὕδωρ, καὶ ἄλλα μερικὰ εἶδη βρώσιμων λιτῶν καὶ εὐτελῶν λόγου χάριν, Ὀσπρια, Οἶνον, ἢ Ἐλαιον, ἢ Ὀστρακόδερμα. Κατάλυσις δὲ νηστείας εἶναι, ὅταν τρώγῃ τινὰς ἀπὸ ὅλα τὰ βρώσιμα, καὶ κρέας, θητέον καὶ ὀψάκια, καὶ γάλα, καὶ τυρὶ, καὶ τὰ λοιπὰ. Λοιπὸν εἰς τὸν παρόντα Κανὸνα διορίζουσιν οἱ Θεοὶ Ἀπόστολοι, ὅτι ὁποῖος Κληρικὸς εὗρεθῆ νὰ νηστεύῃ τὴν ἡμέραν τῆς Κυριακῆς ἢ τοῦ Σαββάτου, με ἀσιτείαν τελείαν, ἢ καὶ με ξηροφαγίαν ἐν τῇ ἐνάτῃ, ἔξω ἀπὸ ἑνα καὶ μόνου Σάββατον: δηλαδή τὸ Μέγα Σάββατον, κατὰ τὸ ὁποῖον εὗρισκετο εἰς τὸν τάφον τοῦ Κυρίου τὸ Σῶμα, καὶ ὅ οἱ ὀρθόδοξοι πάντες νηστεύομεν, κατὰ τὴν φωνὴν τοῦ Κυρίου ὅπου εἶπεν «Ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι, ὅταν ἀπαρθῆ ἀπ' αὐτῶν ὁ Νυμφίος, καὶ τότε νηστεύσουσι» (καὶ ὄρα σημ. τοῦ κθ'. τῆς σ'). [Ματθ. θ'. 15] ὁ τοιοῦτος, λέγω, Κληρικὸς, ἀς καθαιρέσθω, εἰ δὲ Λαϊκὸς εἶναι ὁ ταύτας τὰς ἡμέρας νηστεύων, ἀς ἀφορίζηται. Τὸ μὲν γὰρ Σάββατον δὲν νηστεύομεν, κυρίως μὲν καὶ οὐσιωδῶς, διατὶ εἶναι καταπαύσιμος ἡμέρα, εἰς τὴν ὁποίαν κατέπαυσεν ὁ Θεὸς ἀπὸ τῶν ἔργων τῆς δημιουργίας αὐτοῦ, κατὰ τὰς διαταγὰς (βιβλ. ε. κεφ. ιδ'), καταχρηστικῶς δὲ καὶ ἐπουσιωδῶς, διατὶ οἱ Μαρκωνιστὰὶ ἐνήστειον εἰς αὐτὸ, ἀντιφερόμενοι εἰς τὴν τιμὴν τοῦ τῶν ὅλων Δημιουργοῦ, κατὰ τὸν ἅγιον Ἐπιφάνιον αἰρέσει τῇ κατὰ Μαρκίονος. Λέγει δὲ καὶ ὁ Μαργουίνιον ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ ια'. κανόνος τῆς ἐν Ἀγκύρ. ὅτι ἐνήστειον κατὰ τὸ Σάββατον, καὶ οἱ αἰρετικοὶ καλούμενος Κολουθικνοὶ, καὶ Ἀπολιναριοὶ, πρὸς λύτρωσιν τῶν κεκοιμημένων. Λοιπὸν κοντὰ εἰς τὴν καθ' αὐτὸ καὶ ἐσωτερικὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποίαν ἐν τῷ Σαββάτῳ οὐ νηστεύομεν, ἥτις ἐστίν, ὡς εἶπομεν, ἢ καταπαύσις τοῦ τῶν ὅ-

(ἦτο γὰρ τινες ὅπου ἔλεγον ὅτι οἱ δαίμονες ἐτρέφοντο ἀπὸ τὰς ἀναθυμιάσεις τοῦ αἵματος). Ἄλλὰ καὶ ἐκεῖνο ὅπου λέγει Κληρικὸς ὁ Ἀλεξανδρεὺς ὁ τοῦ Ὀριγίνου διδάσκαλος, ὅτι δὲν πρέπει νὰ τρώγουν οἱ ἄνθρωποι αἷμα, διατὶ ἡ σὰρκα ἢ ἐδικὴ τῶν γεωργεῖται καὶ οἰκονομεῖται με τὸ αἷμα, ταῦτα, λέγω, ὡς μὴ ἔχοντα τὴν δυνάμιν, ἔσχατον ἐβάλλθησαν.

(1) Ὅθεν ἐκεῖνοι ὅπου σκοτόνουν με τρυφίαι ζῶα τετράποδα, ἢ πουλῖα, καὶ παρὶθὺς δὲν τὰ σφάζουσι, διὰ νὰ χυθῆ ὅλον τὸ αἷμα τῶν, μεγάλως ἀμαρτάνουσιν, ὡς κρέας ἐν αἵματι ψυχῆς ἐσθίοντες, καὶ τὸν παρόντα Ἀποστολικὸν παραβαίνοντες Κανόνα. Τί γὰρ διαρίζουσι, παρακαλῶ, τὰ θηριάλωτα, ἢ ὄρνεοπάτακτα ζῶα, χερσαῖα, ἢ πουλῖα, τὰ ὁποῖα ἐμποδίζει ὁ Κανὼν, ἀπὸ ἐκεῖνα ὅπου με μολύβει σκοτόνονται; σχεδὸν οὐδὲν. Διότι, καθὼς μέσα εἰς ἐκεῖνα μένει πάντοτε αἷμα, ἔτσι ὁμοίως καὶ μέσα εἰς αὐτὰ. Λοιπὸν πρέπει εὐθὺς ὅπου οἱ θηριεῖται σκοτώσων κυνήγιον, νὰ τὸ σφάζωσι διὰ νὰ χυθῆται ὅλον τὸ αἷμα του, καθὼς τοῦτο προστάζει καὶ ὁ Θεὸς, λέγων «Ἄνθρωπος, ἄνθρωπος τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, ἢ τῶν προσηλύτων τῶν προσκειμένων ἐν ὑμῖν, ὅς ἂν θηρεύῃ θήριμα θηρίον, ἢ πετεινὸν, ὃ ἐσθιεται, καὶ καλύψει

αὐτὸ τῇ γῆ» (Λευϊτικ. ιη'. 43). Ἐντιῦθεν καὶ ὁ Ἰωάννης ὁ Κίτρος λέγει: ὅτι, ἀνίσως ἐμπέση εἰς ἀγγεῖον κνήμινα ζωόριον ἀπὸ τὰ λιγόμενα ἀκάθαρτα, εἰ μὲν καὶ εἶναι ἀσπικον, καὶ πρὸ ὀλίγου πισμίνον, νὰ μὴ ρίπτηται τὸ πρᾶγμα ὅπου εἶναι εἰς τὸ ἀγγεῖον, ἀλλὰ ἀγιαζόμενον νὰ ᾖναι εἰς χρῆσιν καὶ τροφήν. Ἐξω μόνον ἂν ἀρθιδίξῃ νὰ τὸ φάγῃ ὁ ἔχων, ἢ καὶ βλάβηται εἰς τὴν υἰγίαν του ἀπὸ αὐτό. Εἰ δὲ καὶ τὸ ζωόριον ἤθελε σαπήτη, νὰ ρίπτηται τὸ ἐν τῷ ἀγγεῖῳ ὑγρὸν, ὅχι μόνον διατὶ βλάβηται τὴν υἰγίαν ἢ τοῦτου τροφή, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ μὴ φαίνεται ὅτι τρώγεται πνικτὸν, καὶ θνησιμαῖον, καὶ αἷμα ζῶου, (ταῦτα δὲ τὰ ἐμποδίζόμενα) ὃ τοῦτο ἐσθίον. Ὅθεν καὶ ἡ νη'. Νισαρά Λέοντος τοῦ σοφοῦ διορίζει, ὅτι οἱ πωλοῦντες, ἢ τρώγοντες τὸ οἰονδήποτε εἶδος φαγητοῦ, ὅπου νὰ ἔχη αἷμα, νὰ ξυλλίξωνται, νὰ κευραῶνται, καὶ παντοτινῶν ἐξορίαν νὰ κατακρίνωνται, καὶ τὰ ὑπάρχοντα αὐτῶν νὰ διαρπάζωνται. Ὅσοι δὲ ἄρχοντες καὶ κριταὶ εἶναι παρὶθὺς τοὺς τοιοῦτους, νὰ ζημιώνωνται δέκα λίτρας χρυσῶν.

(2) Ἰστέον, ὡς ἐν τισὶ μὲν τῶν ἐκδόσεων, ὁ παρὸν Κανὼν εἰς εὗρισκεται, ἐν τισὶ δὲ, ἐξ' αἷς καὶ ἡμεῖς ὡς περισσοτέρως ἠκολούθησαμεν.

Ε.Υ.Δ. τῆς Π.Κ.Ε.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

λων Δημιουργού, και διὰ τοῦτο ἀκόμη δὲν νηστεύομεν ἵνα μὴ δόξωμεν, ὅτι, συμφωνοῦμεν μὲ τοὺς εἰρημένους αἰρετικούς. Τὴν δὲ Κυριακὴν οὐ νηστεύομεν, διὰ τὴν τοῦ Κυρίου ἡμῶν παγκόσμιον χαρὰν καὶ ἀνάστασιν. Τὸ μὲν γὰρ Σάββατον τῆς α'. δημιουργίας καὶ πλάσεως τοῦ κόσμου φέρει ὑπόμνησιν, ὡς τέλος αὐτῆς καὶ σφραγίς. Ἡ δὲ Κυριακὴ εἰκόνα σώζει τῆς δευτέρας δημιουργίας καὶ ἀναπλάσεως ὡς ἀρχὴ ταύτης, μᾶλλον δὲ καὶ ὡς ἀρχὴ τῆς α'. δημιουργίας.

Συμφωνία.

«Διὰ τοῦτο καὶ ἡ ς'. σύνοδος κανόνι νέ. βεβαιούσα τὸν παρόντα Ἀποστολικὸν κανόνα, προστάζει νὰ τὸν φυλάττουσιν ἀπαραχάρακτον καὶ οἱ εἰς τὴν παλαιὰν Ρωμὴν εὐρισκόμενοι, οἵτινες ἐνήστευον τὰ Σάββατα τῆς α' γίας μ. χαρμοσύνης δὲ ἡμέραν τὴν Κυριακὴν ὀνομάζει καὶ ὁ ἱερομάρτυς Πέτρος κανόνι ιε'. Πλὴν καὶ τούτων λεγομένων, δὲν δίδεται ἄδεια εἰς τινὰ νὰ καταλύῃ τὰ Σάββατα καὶ τὰς Κυριακὰς τῆς μ'. εἰς τυρὶ καὶ αὐγὰ, κατὰ τὸν ις'. τῆς ς'. ἀλλ' εἰς μόνον οἴνελαιον, καὶ ὀστρακόδερμα. Ἀλλ' οὔτε ἔχει ἄδειαν τινὰς νὰ ἀργῇ ἀπὸ κάθε ἔργον ἐν τῷ Σαββάτῳ, εἰμὴ ἐν Κυριακῇ. Ἀναθεματίζει γὰρ ὁ κθ'. τῆς ἐν Λαοδικ. ὡς Ἰουδαίζοντες, τοὺς τοῦτο ποιοῦντας Χριστιανούς. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐν Γάγγρα σύνοδος κανόνι ιθ'. ἀναθεματίζει τοὺς νηστεύοντας ἐν Κυριακῇ, ὄχι διὰ ἀληθινὴν ἀσκησιν καὶ ἐγκράτειαν, ἀλλὰ διὰ νομιζομένην, ἥτοι σχηματιζομένην μόνον καὶ ὑποκριτικὴν, καὶ ἐπειδὴ ὁ νγ'. τῶν Ἀποστόλων καθαιρεῖ τὸν Κληρικόν, ὅπου εἰς τὰς ἐορτὰς δὲν τρώγει κρέας, οὔτε πίνει οἶνον, ὄχι διὰ ἀσκησιν καὶ ἐγκράτειαν, ἀλλὰ διατὶ ταῦτα σιχαίνεται.» Συνάγεται ἀκολούθως, ὅτι δὲν εἶναι παραβάται τοῦ Κανόνος τούτου ἐκεῖνοι, ὅπου διὰ ἀληθινὴν ἀσκησιν μετὰ θεοσεβείας καὶ σεμνότητος γινομένην, νηστεύοντες εἰς δέκα τυχόν, ἢ δεκαπέντε ἡμέρας, νηστεύουσιν ἐπομένως καὶ τὰ ἀναμεταξὺ εἰς τὰς ὀρισμένους ἡμέρας ταύτας τυχαίοντα Σάββατα καὶ Κυριακὰς, καθὼς καὶ ὁ Ζωναρᾶς, καὶ ὁ Βαλαμῶν συμφώνως, τάσον εἰς τὴν ἐρμηνείαν τοῦ νγ', ὅσον καὶ τοῦ παρόντος Ἀποστολικοῦ τούτου λέγουσι. (1) Πλὴν καὶ αὐτοί, εἰς τὰς ἡμέρας ταύτας, καὶ μάλιστα εἰς τὴν Κυριακὴν, πρέπει νὰ μὴ νηστεύουσιν ὅλην τὴν ἡμέραν, ταύτων εἰπεῖν νὰ μὴ ἀπερνοῦσιν ὀλότελα ἄσιτοι, ἀλλὰ νὰ λύωσι τὴν νηστείαν, καὶ πρὸ τῆς ἐνάτης, καὶ μὲ κάποιον εἶδος βρωσίμου λυτικόν, ἀλλ' οὐ καταλυτικόν. Καθὼς καὶ ὁ α'. Κανὼν Θεοφίλου, διὰ νὰ ἀποφύγῃ τὰς αἰρέσεις ἐκείνων, ὅπου δὲν ἐτίμουν τὴν ἡμέραν τῆς Κυριακῆς, ἔλυσε τὴν νηστείαν ταύτης μὲ μόνην τὴν μετὰληψιν τῶν Φαινίκων, λίαν ἐπιστημόνως καὶ δικκριτικῶς. Ὡσπερ γὰρ ἐκεῖνος μὲ τὴν λύσιν ταύτην τῆς νηστείας, καὶ τοὺς Κανόνας ἐφύλαξε τοὺς διορίζοντας νὰ μὴ νηστεύωμεν ἐν Κυριακῇ, καὶ τὸ αἰδέσιμον τῆς νηστίμου παραμονῆς τῶν Θεοφανείων ἐτήρησεν, ἐπιστάσης ἐν ἡμέρᾳ Κυριακῇ: οὕτω καὶ αὐτοὶ μὲ τὴν λύσιν τῆς νηστείας ὅπου θέλουσι κόμη διὰ τῆς μεταλήψεως βρωσίμου τινὸς ὀλίγου, πρὸ τῆς ἐνάτης ὥρας, καὶ παραβάται τῶν Κανόνων οὐ γίνονται, καὶ τὸν σκοπὸν τῆς ἐγκρατείας καὶ ἀσκήσεως αὐτῶν κατορθοῦσιν. (2) Ἐπιβεβαιοῖ δὲ τὴν ἐν Σαββάτῳ δι' ἀσκησιν καὶ ἀληθῆ ἐγκράτειαν νηστείαν καὶ ὁ Θεὸς Ἰερώνυμος. Πρὸς γὰρ τὸν ἐρωτήσαντα Λυκίνιον ἀνίσως πρέπει νὰ νηστεύῃ τὸ Σάββατον, ἀπεκρίθη· «Ὡς ὄφελόν γε ἐδίδου Θεὸς δύνασθαι ἡμᾶς νηστεύειν καθ' ἡμέραν.» Οὐ διὰ βδελυρίαν δηλαδὴ τῶν βρωμάτων, οὐ διὰ νομιζομένην καὶ ἐπίπλοστον ἀσκησιν, οὐ διὰ καταφρόνησιν τῶν Κανόνων, οὐ διὰ τινὰ νομικὴν τήρησιν, ἀλλὰ διὰ ἐγκράτειαν, ὡς εἶπομεν, ἀληθῆ, καὶ εὐλόγησιαν «εἰ γε ὁ ἀγωνιζόμενος πάντα ἐγκρατεύεται.» [α'. Κορινθ. θ'. 25].

Ἀποσ. ς'. με'.
α'. τῆς ς'. ια'.
Ἀποσ. α'. Λαοδ.
ς'. λβ'. λγ'. λδ'.
λη'.

ΚΑΝΩΝ ΕΒ'.

Ἐἴ τις Κληρικὸς, ἢ Λαϊκὸς εἰσέλθοι εἰς συναγωγὴν Ἰουδαίων, ἢ Αἰρετικῶν, προσεύξασθαι, καὶ καθαιρέσθω καὶ ἀφοριζέσθω. (3)

(1) Οἱ δὲ Λατίνοι δὲν ἔμπορουν νὰ προρασιθοῦν ὅτι νηστεύουν δι' ἀσκησιν τὸ Σάββατον ὄχι. Διότι, καθὼς γράφει ὁ Πλάτινας, Ἰννοκέντιος ὁ Πάπας ἀνέτρεψε μὲν τὴν νηστείαν τῆς Τετράδος, ἀντ' αὐτῆς δὲ εἰσήγαγε τὴν νηστείαν τοῦ Σαββάτου. Πῶς λοιπὸν ἡ νηστεία τοῦ Σαββάτου ἔμπορεῖ δι' ἀσκησιν νὰ νηστεύηται παρὰ τοῖς Λατίνοις, οἵτινες κακῶς τὸ καλὸν οἴονται, καὶ μὲ τὴν παράνομον τοῦ Σαββάτου νηστείαν, τὴν νόμιμον καταλύουσι τῆς Τετράδος νηστείαν; Ὅτι δὲ οὐ δεῖ ἐν τῷ Σαββάτῳ καὶ Κυριακῇ νηστεύειν, μάρτυρες, πρὸς τοῖς ρηθεῖσι Κανόνοι, καὶ ὁ Βασίλειος, καὶ ὁ Θεὸς Χρυσόστομος. Ὁ μὲν λέγων ὁμιλ. ια'. εἰς τὴν ἐξαήμερον· «Ἦδη σεαυτὸν ἀξίον παρασκευάσον τῆς σεμνοτάτης νηστείας, ἐπειδὴ πέντε ἡμερῶν νηστεία ἡμῖν προκεκήρυκται.» Πέντε ἡμέρας, λέγει, νηστίμους τῆς ἐβδομάδος, χωρὶς Σαββάτου καὶ Κυριακῆς ὁ δὲ Χρυσόστομος ὁμιλ. τῇ αὐτῇ· «Τοῖς τὸν δρόμον τῆς νηστείας δεξαμένοις, καθάπερ σταθμοὺς, καὶ καταγῶγια, καὶ ἀκτὰς καὶ αἰγιαλοὺς, καὶ λιμένας τὰς δύο ταύτας ἡμέρας, ἥτοι τὸ Σάββατον καὶ τὴν Κυριακὴν, βραχὺ τι διαναπαύσασθαι κεχάρισται ὅλην ὁ Δεσπότης.» Γράφει

δὲ καὶ ὁ Θεὸς Ἰγνάτιος ἐν τῇ πρὸς Φιλιππησίους ἐπιστολῇ· «Ἐἴ τις Κυριακὴν καὶ Σάββατον νηστεύει πλὴν ἐν τῷ Σαββάτῳ τοῦ Πάσχα, οὗτος Χριστοκτόνος ἐστίν.» Ὁ δὲ Θεὸς Ἐπιφάνιος οὕτω λέγει· «Τὰς Κυριακὰς ἀπάσης τροφμαίας ἡγείται ἡ ἀγία αὐτὴ καθολικὴ Ἐκκλησία, καὶ συναξίς ἀπ' ἑωθιν ἐπιτελεῖ, οὐ νηστεύει. Ἀνακόλουθον γὰρ ἐστίν ἐν Κυριακῇ νηστεύειν.» Ὁ δὲ Θεὸς Λύγουστινος μὲ τὸ παράδειγμα τῶν Ἀποστόλων τιλλόντων ἐν Σαββάτῳ, καὶ τριβέντων τοὺς στάχους, καὶ ἐσθίνωντων, ἀπεδεικνύει ἐν ταύτῳ καὶ ὅτι τῷ Σαββάτῳ δὲν πρέπει νὰ νηστεύῃ τινὰς, καθὼς καὶ οἱ Ἀπόστολοι δὲν ἐνήστευον, ἀλλ' ἐτρωγον τοὺς στάχους, καὶ ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀργῇ, ἀλλὰ νὰ ἐργάζεται, καθὼς καὶ οἱ Ἀπόστολοι ἔτριβον τοὺς στάχους μὲ τὰς χεῖρας των.»

(2) Δι' ὃ καὶ ὁ ἅγιος Μελέτιος ὁ ὁμολογητὴς, λέγει· «Τὴν διφαγίαν λέγουσι κατάλυσιν πολλὰς. Ἐνάτης τὴν κατάλυσιν, τῆς κεκανονισμένης» (βαθμίδι λζ').

(3) Ἐν ἄλλοις δὲ οὕτως ἔχει· Ὁ μὲν, καθαιρέσθω. Ὁ δὲ, ἀφοριζέσθω.

Ἑρμηνεία

Μέγα ἀμάρτημα λογιάζεται ὁ παρὼν κανὼν τὸ νὰ ἔμβῃ τινὰς Χριστιανὸς μέσα εἰς συναγωγὴν Ἰουδαίων, ἢ Αἰρετικῶν, διὰ νὰ προσευχηθῇ. «Τίς γὰρ μερὶς πιστῶ μετὰ ἀπίστου,» [β'. Κορινθ. ς'. 15.] κατὰ τὸν Θεὸν Ἀπόστολον; Διότι, ἂν οἱ ἴδιοι Ἰουδαῖοι ἐμβαίνοντες εἰς τὰς συναγωγὰς αὐτῶν, καὶ θυσίας ποιοῦντες, παρκανομῶσι, μὲ τὸ νὰ ἦναι ἐμποδισμένον ἔξω τῆς Ἱερουσαλήμ. θυσίας νὰ προσφέρωσι, κατὰ τὸν νόμον; (ὡς μαρτυρεῖ τοῦτο Ἰουστίνος ὁ θεῖος ἐν τῷ πρὸς Γρύφωνα διαλόγῳ, ὁ Σωζόμενος Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία βιβλ. ε. κεφ. 21. καὶ ὁ Χρυσόστομος λόγῳ β'. κατὰ Ἰουδαίων,) πόσω μάλλον παρκανομεῖ ὁ Χριστιανὸς ἐκεῖνος ὁποῦ συμπροσεύχεται μετὰ τοῦ σταυρωτάς τοῦ Χριστοῦ; ἀλλὰ καὶ ἡ τῶν Αἰρετικῶν Ἐκκλησία καὶ σύναξις, ὡς ἐναντίῳ φρονούσα εἰς τοὺς ὀρθοδόξους, δὲν πρέπει νὰ τιμᾶται, ἀλλὰ μάλλον νὰ ἀποβάλληται. Ὅθεν καὶ ὁ παρὼν Κανὼν διορίζεται, ὅτι, ὁποῖος Κληρικὸς, ἢ Λαϊκὸς, ἤθελε ἔμβῃ μέσα εἰς τὴν συναγωγὴν τῶν Ἰουδαίων, καὶ αἰρετικῶν χάριν προσευχῆς, ὁ μὲν Κληρικὸς, ὡς μεγάλη ἀμαρτήσας, ἄς καθίρηται ἐν ταύτῳ, καὶ ἄς ἀφορίζηται, ὁ δὲ Λαϊκὸς, ἄς ἀφορίζηται μόνον. Ἐπειδὴ καθὼς Λαϊκὸς, ὀλιγώτερον ἤμαρτεν ἀπὸ τὸν Κληρικὸν, τοῦτο ποιήσας, καὶ ἐπειδὴ καθαιρεθῆναι, ὡς Λαϊκὸς ὄν, οὐ δύναται. Ἡ, ὀρθότερον, καθὼς ἄλλοι ἐρμηνεύουσιν, ὁ μὲν Κληρικὸς ὁ εἰς συναγωγὴν Ἰουδαίων, ἢ Αἰρετικῶν εἰσελθὼν διὰ νὰ προσευχηθῇ, ἄς καθίρηται, ὁ δὲ Λαϊκὸς ἄς ἀφορίζηται. Ἀνάγνωθι καὶ τὰς ἐρμηνείας τοῦ ζ'. καὶ μέ. τῶν Ἀποστολικῶν Κανόνων.

ΚΑΝΩΝ ΕΓ΄.

«Ἐῷ τις Κληρικὸς ἐν μάχῃ τινὰ κρούσας, καὶ ἀπὸ τοῦ ἐνὸς κρούσματος ἀποκτείνας, καθαιρεῖσθω διὰ τὴν προπίπτειαν αὐτοῦ. Ἐάν δὲ Λαϊκὸς ἦ, ἀφορίζεσθω».

Ἑρμηνεία.

Εἰς μὲν τὸν κζ'. Κανὼνα αὐτῶν καθιροῦσιν οἱ θεῖοι Ἀπόστολοι τοὺς Κληρικοὺς ὁποῦ τύπτουσι ἢ πιστοὺς ἀμαρτήσαντας, ἢ ἀπίστους ἀδικήσαντας, καθὼς εἰς τὴν ἐκείνου ἐρμηνείαν εἶπομεν. Εἰς δὲ τὸν παρόντα Κανὼνα διορίζουσιν ὅτι, ἀνίσως τινὰς Κληρικὸς ἐν κριτῶ μάχῃ, ἢ τοι φιλονεικίῃ, ἤθελε κτυπήσῃ τινὰ καὶ μίαν μόνην βραγματίαν καὶ ἀπὸ αὐτὴν μνηχὴν ἤθελε τὸν θανατώσῃ, ὁ τοιοῦτος ἄς καθίρηται, (1) ἂν ὄχι διατὶ ἐκτύπησε μίαν μόνην βραγματίαν· ἂν ὄχι διότι δὲν ἤθελε νὰ τὸν φονεύσῃ, ἀλλὰ διότι ἐνίκηθη ὑπὸ τοῦ θυμοῦ καὶ ἐφάνη προπέτης καὶ ἀθλῆδης, ἀσηκώσας χεῖρι καὶ πτυπήσας, τὸ ὁποῖον εἶναι ἐμποδισμένον ἀπὸ τοῦ Κληρικοῦ, (ἀφίνω νὰ λέγω διὰ τὴν μεγάλην καὶ θανάτιμον ἀμαρτίαν τοῦ φόνου ὁποῦ ἔκαμεν)· εἰ δὲ Λαϊκὸς ἦναι ὁποῦ ἔκαμε τὸν τοιοῦτον φόνον, ἄς ἀφορίζηται καὶ ἀπὸ τὰ μυστήρια, καὶ τὴν σύναξιν καὶ ἐκκλησίαν τῶν πιστῶν.

Συμφωνία.

Σημειώται δὲ, ὅτι κατὰ τὸν ἦ. τοῦ μεγάλου Βασιλείου, ἄλλοι μὲν εἶναι φόνοι ἀκούσιτοι, ἄλλοι δὲ ἐκούσιοι, καὶ ἄλλοι ἀνάμεσά εἰς τοὺς ἀκούσιτους καὶ ἐκούσιους, ἢ μάλλον εἶπεῖν πλησιάζοντες εἰς τοὺς ἐκούσιους. Καὶ ἀκούσιος μὲν φόνος εἶναι, ὅταν τινὰς ρίπτωντας λίθον διὰ νὰ κτυπήσῃ δένδρον, ἢ σκύλον, τύχῃ καὶ κτυπήσῃ ἄνθρωπον. Ἐκούσιος δὲ, ὅταν τινὰς πέρῃ μαχαίρῃ, ἢ τουφεκίῃ διὰ νὰ σκοτώσῃ, ὅτι λογῆς εἶναι καὶ οἱ κλέπται, καὶ ἐκεῖνοι ὁποῦ ὑπάγουν εἰς τὸν πόλεμον. Καὶ κατὰ τὸν ε. τοῦ Νύσσης, ἐκούσιος φόνος εἶναι ἐκεῖνος ὁποῦ γένη μετὰ προετοιμασίαν καὶ μελέτην. Κιντὰ δὲ εἰς τοὺς ἐκούσιους εἶναι, ὅταν μαχόμενος τινὰς μετὰ ἄλλον, κτυπήσῃ αὐτὸν μετὰ ξύλον, ἢ μετὰ τὸ χεῖρι τοῦ ἔσπλαγγχν, καὶ εἰς τόπον κινδυνώδη καὶ καίριον. Ὁ δὲ Νύσσης εἰς τὸν ἀνωτέρω κανὼνα του, ἐκούσιον τὸν τοιοῦτον φόνον κρίνει (2), ὅτι λογῆς δηλαδὴ φόνος εἶναι ὁ ἀνωτέρω ὁποῦ

Τῆς ς'. 42'.
Ἄγκ. κα'. κβ'.
κγ'. Ἀθαν. ἐ-
πιστ. Βασ. β'.
η'. ια'. ιγ'. λγ'.
μγ'. νβ'. νδ'.
νε'. νζ'. τοῦ
Νύσσης ε'.

(1) Σημειώσαι, ὅτι ἀγκαλὰ καὶ οὗτος καθαιρεταὶ μόνον καὶ δὲν ἀφορίζεται ἀπὸ τὴν προσευχὴν τῶν πιστῶν ἐκ τῆς Ἐκκλησίας, δὲν συγχωρεῖται ὅμως καὶ νὰ μεταλαμβάνῃ τα Θεῖα μυστήρια, μετὰ τοὺς πιστοὺς, ἕως ἐκείνου τοῦ καιροῦ, ὁποῦ εὖρη εὐλογον ὁ Ἀρχιερεὺς, ἢ ὁ Πνευματικὸς τοῦ Πατρὸς, καθὼς εἶπομεν ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τοῦ κα'. Ἀποστολικοῦ.

(2) «Εἰς τὸν φόνον ἐνέχεται καὶ ἐκεῖνος ὁποῦ κατασκευάζει φάρμακον διὰ νὰ φονεύσῃ ἄνθρωπον, καὶ ἐκεῖνος ὁποῦ πωλεῖ αὐτὸ, καὶ ἐκεῖνος ὁποῦ τὸ ἔχει, κατὰ τὸ νομικὸν Φωτίου τίτλ. θ'. κεφ. κα'. οὐδὲν γὰρ διαφέρει τὸ νὰ φονεύσῃ τινὰς, καὶ τὸ νὰ δώσῃ αἰτίαν φόνου. Τὸ δὲ νὰ φονεύσῃ μετὰ φαρμάκῃ τινὰς, εἶναι μεγαλύτερον ἀπὸ τὸ νὰ φονεύσῃ μετὰ μαχαίρῃ. Τὴν ἴδιαν λοιπὸν καταδίκην πρέπει νὰ λαμβάνουν καὶ οἱ δύο, κατὰ τὸ ξ'. βιβλ. τῶν Βασιλικῶν τίτλ. λγ'. καὶ λδ'. κεφ. ιβ'. Εἰς τὸ ἔγκλημα τοῦ φόνου ὑπάγεται καὶ ἐκεῖνος ὁποῦ δώσει εἰς τινὰ προπετῶς ἰατρικὰ κατὰ τὸν Φωτ. τίτλ. θ'. κεφ. κί'. Ἐάν δὲ τύχῃ καὶ κτυπήσῃ πολλοί, ἀθλῆλος δὲ εἶναι ἐκεῖνος ὁποῦ ἐφόνευσεν, ὅλοι πρέπει νὰ ἐγκαλοῦνται ὡς φονεῖς, κατὰ τὸ ξ'. βιβλ. τῶν Βασιλ. τίτλ. Ὁ δὲ φονεύσας πρέπει νὰ εὐγάλη τὴν προῖκα τῆς γυναίκος του καὶ τὰς προγαμιαίας δωρεὰς, καὶ τὸ ἐπιβάλλον μέρος τῆς κληρονομίας τῶν παιδίων του, καὶ τὴν ὑπόλοιπον αὐτοῦ περιουσίαν νὰ τὴν μοιράσῃ εἰς τρία, καὶ τὰ δύο μερίδια νὰ δίδῃ εἰς τὴν γυναῖκα καὶ παιδία τοῦ φονευθέντος· τὸ δὲ ἓν νὰ κρατῇ αὐτὸς» Ἀρμενόπουλ. β'. βιβλ. ς'. κεφ. ς'. Ὁ φόνος δὲ ὁποῦ κάμνει ὁ ἐξουσιαστὴς ἐνόμως καὶ δικαίως εἶναι ἀνύθθυνος, κατὰ τὰς διατάγας τῶν Ἀποστόλ. βιβλίων ζ'. κεφ. β'. Σημειώται ὅτι ὁ φονεὺς καταδικάζεται καὶ ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος ἐν καρπῷ πανώλης ἠξέφρωντας ὅτι εἶναι μεμολυσμένος, ὑπάγει εἰς οἶκους,

Ε. Π. ΠΑΡΕΚΛΗΤΟΥ
ΙΩΑΝΝΗΝ

ἀναφέρει ὁ πρῶν Ἀποστολικὸς Κανὼν, ἐκούσιος κατὰ τὸν Νύσσης, ἐγγὺς τοῦ ἐκούσιου, κατὰ τὸν Βασίλειον, διότι ἐμεταχειρίσθη τοιοῦτον ὄργανον διὰ τὴν κτυπήσῃ, καὶ διότι ἀσπλαγχνὰ εἰς τόπον θανατηφόρον ἐκτύπησε τὸν ἀνθρώπον, νικημένως ὄλος δίδου ὄντας ὑπὸ τοῦ θυμοῦ. Καὶ διὰ τὴν εἴπωμιν μὲ συντομίαν, ὁ μὲν φόνος, κατὰ τὸ νομικὸν τοῦ Φωτίου, τίτλ. θ'. κεφ. κς'. πρέπει νὰ θεωρῆται ἀπὸ τὴν διάθεσιν καὶ γνώμην τοῦ φονεύοντος, ἀν εἶχε δηλαδὴ γνώμην καὶ σκοπὸν διὰ τὴν φονεύσῃ, ἢ ὄχι· ἢ δὲ διάθεσις πάλιν πρέπει νὰ θεωρῆται ἀπὸ τὸ ὄργανον ὅπου μεταχειρίζεται εἰς τὸν φόνον. Διὰ τοῦτο πολλὰς φορὰς, ἐκεῖνος ὅπου κτυπήσῃ μὲν, δὲν φονεύσῃ δὲ, ὡς φονεὺς τιμωρεῖται, διὰ τὴν γνώμην ὅπου εἶχε εἰς τὸ νὰ φονεύσῃ. Ἐκ τοῦ ἐναντίου δὲ, ἐκεῖνος ὅπου φονεύσει, δὲν τιμωρεῖται ὡς φονεὺς, ἀνίσως μόνον εἶχε γνώμην νὰ κτυπήσῃ καὶ ὄχι νὰ φονεύσῃ. Ὡστε, ἀπὸ τὰ δύο ταῦτα κρίνεται ἡ διαφορὰ τῶν ἐκούσιων φόνων καὶ τῶν ἀκούσιων, ἀπὸ τὴν διάθεσιν καὶ ὁρμὴν τοῦ κτυπήσαντος, καὶ ἀπὸ τὸ ὄργανον ὅπου ἐμεταχειρίσθη. (1) Εἰς τοὺς ἐκούσιους φόνους συναριθμοῦνται καὶ αἱ γυναῖκες ἐκεῖναι ὅπου δίδουσι βότανα εἰς τὰς ἐγγαστριωμένας διὰ τὴν θανατωθῆναι τὰ ἐμβρυα, ὁμοίως καὶ ἐκεῖναι ὅπου ταῦτα δέχονται ὡς ἡ σ'. κατὰ τὸν 42. αὐτῆς Κανόνος, καὶ ἡ ἐν Ἀγκύρᾳ κατὰ τὸν κα. αὐτῆς, καὶ ὁ Βασίλ. κατὰ τὸν β'. καὶ ἡ Κανὼν ὀρίζουσι. Φιλανθρωπότερον ὅμως, οὐχὶ μέχρι τέλους ζωῆς, ἀλλὰ εἰς δέκα χρόνους αὐτὰς κλονίζουσιν, ὅ, τε τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ αὐτὸς αὐτὸς ὁ κα. καὶ ὁ β'. Βασιλείου· ἀλλὰ δὴ καὶ αἱ γυναῖκες ἐκεῖναι, ὅπου δίδουσι εἰς κάποιους τινὰ φάρμακα καὶ βότανα διὰ τὴν ἐλύσουν αὐτοὺς εἰς τὸν σατανικὸν αὐτῶν ἔρωτα, τὰ ὅποια προσέουσιν σκοτοδινίαι εἰς τοὺς λαμβάνοντας, καὶ πολλάκις καὶ θανατώνουσι αὐτοὺς, καθὼς τοῦτο εἰς τὸν προσηθέντα ἡ. Κανὼν ἀναφέρει ὁ μέγας Βασίλειος. Καὶ ἡ γυνὴ δὲ ὅπου ἀμελήσει τὸ παιδίον τῆς καὶ ἀποθάνῃ, φονεῦται λογίζεται, κατὰ τὸν λγ' καὶ νβ'. τοῦ αὐτοῦ Βασιλείου. Ὁ δὲ Νηστευτῆς Κανὼν κς'. λέγει, ὅτι αἱ εἰσπίπτουσαι τὰ βρέφη τῶν εἰς τὰς πύργους τῶν ἐκκλησιῶν, ὡς φονεῦται λογίζονται. Ὁ δὲ Ἀρμενόπουλος (ἐπιτομ. τῶν Κανόνων) προσθέτει, ὅτι καὶ διὰ συνοδικῆς ἀποφάσεως αὐτὸ τοῦτο διωρίσθη. Ἐν δὲ τῷ κγ'. ὁ ἴδιος Νηστευτῆς λέγει, ὅτι ἡ μήτηρ ὅπου πέσει εἰς τὸν ὕπνον τῆς ἐπάνω εἰς τὸ βρέφος τῆς καὶ ἀποθάνῃ, ὡς φονεῦται λογίζεται, ἐὰν ἐξ ἀμελείας καὶ ἀκρασίας αὐτῆς τοῦτο ἐγένετο. Ἐν δὲ τῷ μγ'. Κανὼν λέγει, ὅποιος ἔδωκε πληγὴν θανατηφόρον εἰς τὸν ἀδελφόν του, οὗτος φονεὺς εἶναι, εἴτε αὐτὸς ἔκαμε τὴν ἀρχὴν καὶ ἐκτύπησεν, εἴτε ὁ ἀδελφὸς του. Τὸν μὲν οὖν ἀκούσιον φόνον, ἡ μὲν ἐν Ἀγκύρᾳ σύνοδος κατὰ τὸν κγ'. αὐτῆς Κανόνος ἐν ἐπταετίᾳ ἢ πενταετίᾳ κλονίζει, ὁ δὲ Βασίλειος Κανὼν νζ'. ἔνδεκα χρόνους. Καὶ Κανὼν ια'. λέγει, ὅτι εἶναι ἱκανοὶ οἱ ἔνδεκα χρόνοι ὅπου ἔφασε νὰ ἀπεράσῃ τις, εἰς τιμωρίαν τοῦ ἀκούσιου φόνου ὅπου ἔκαμεν. Ὁ δὲ Νύσσης Κανὼν ε. ἐν ἐννεκά χρόνους. Ὁ δὲ Νηστευτῆς Κανὼν κ'. εἰς τρεῖς χρόνους. Τὸν δὲ ἐκούσιον, ἡ μὲν ἐν Ἀγκύρᾳ εἰς ὅλην τὴν ζωὴν χωρίζει τῶν μυστηρίων, κανὼν κβ'. ὁ δὲ Βασίλειος εἰς εἴκοσι ἔτη, κανὼν νς'. ὁ δὲ Νύσσης εἰς εἰκοσιπτά, κανὼν ε. ὁ δὲ Νηστευτῆς κανὼν κ'. εἰς πέντε χρόνους. Ὅσοι δὲ Κληρικοὶ κτυπήσουσι καὶ φονεύσουσι τοὺς κλέπτας ὅπου ἦλθον κατ' ἐπάνω των, καθαιροῦνται κατὰ τὸν νε'. Βασίλ. Καὶ ὁ Νύσσης δὲ λέγει, ἐν τῷ ε. κανὼν. καὶ ἀκούσιως τις φονεύσῃ, ἀπόβλητός ἐστι τῆς χάριτος τῆς ἱερωσύνης. Καὶ καθολικῶς εἰπεῖν, ἅπαντες οἱ Κληρικοὶ ὅπου φονεύουσι, ἢ ἐκούσιως, ἢ ἀκούσιως, ἢ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι μὲ τὰς χεῖράς των, ἢ ἄλλους βέλλουσι καὶ φονεύουσι, εἶναι καθαιρεμένοι, κατὰ τὴν διάγνωσιν Κωνσταντίνου Πατριάρχου τοῦ Χλικρινοῦ. (2) Ἐκεῖνοι δὲ ὅπου πηγαίνουσι εἰς τὸν πόλεμον καὶ φονεύουσι τοὺς ἐχθροὺς διὰ τὴν εὐσέβειαν, καὶ σωφροσύνην καὶ κοινὴν εὐρήνην τῶν ἀδελφῶν των, οὗτοι κατὰ μὲν τὸν Ἀθανάσιον, ἐπιστολῇ πρὸς Ἀμμον, εἶναι ἐπαινοῦ ἄξιοι, κατὰ δὲ τὸν Βασίλειον, τρεῖς χρόνους μόνον τῶν μυστηρίων ἀπέχουσι ὡς μὴ ἔχοντες τὰς χεῖρας αὐτῶν καθαρὰς ἀπὸ αἵματός. Κανὼν ιγ'. τὴν δὲ λύσιν τῆς ἐναντιοφανεῖας τούτης, ὅρα εἰς τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ αὐτοῦ ιγ'. τοῦ Βασιλείου (3).

καὶ πολιτείας, καὶ μολύνει καὶ τοὺς ἄλλους, καὶ γίνεται πολλῶν φόνων αἴτιος.

(1) «Ὁχι ἀργῶς καὶ ματαίως προσετέθη ὄμοιο μὲ τὸ ὄργανον, καὶ ἡ τοῦ κτυπήσαντος διάθεσις καὶ ὁρμὴ. Ἐπειδὴ, κατὰ τὸν αἰώνιον Βασίλειον, ἀσκητικῆς διατάξεως ἰδ'. μαχαίρια μεταχειρίζονται καὶ οἱ φονεῖς, καὶ οἱ ἱατροὶ, ἀλλὰ μὴ ἔχοντες καὶ οἱ δύο τὸν αὐτὸν σκοπὸν, καὶ τὴν αὐτὴν διάθεσιν· οἱ μὲν φονεῖς μεταχειρίζονται ταῦτα διὰ τὴν θανατώνουσι, οἱ δὲ ἱατροὶ διὰ τὴν ἰατροῦν.»

(2) Εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Πατριάρχου τούτου διαγνώσθη καὶ ἀπεφασίσθη συνοδικῶς, ὅτι ἐκεῖνος ὅπου δύναται μὲν νὰ φύγῃ καὶ νὰ γλυτωθῆ, ἀπὸ τὴν ὁρμὴν τοῦ ληστοῦ, δὲν φύγῃ δὲ, ἀλλὰ σταθῇ καὶ θανατώσῃ μὲ μελέτην, ὡς φονεὺς ἐπιτιμᾶται περισσύτερον ἀπὸ τρεῖς χρόνους. Ὅποιος δὲ παρακαλεσθεὶς πολλὰ, ἐπῆγε καὶ ἐξήγησε καὶ ὑβρε τὸν κλέπτην καὶ τὸν θανάτωσε διὰ τὸ συμφέρον τὸ κοινὸν, ὁ τοιοῦτος νὰ ἀξιῶνται καὶ βραβεῖων. Ὅμως διὰ τὸ ἀσφαλέστερον εὐρέθη εὐλογον καὶ αὐτὸς τρεῖς χρόνους νὰ ἐπιτιμᾶται. Ὁ δὲ Βαλααμίων προσθέτει, ὅτι εἶδεν ἱερεῖα καθαιρεθέντα, διότι πέρνοντες αὐτοῦ τὸ βί-

βλίον του, μὲ φιλονεικίαν ἀπὸ ἑνα ἄλλον ἱερεῖα, ἐλατιοθύμωσαν ἐκεῖνος ἐκ τούτου καὶ ἀπίθανον. Ὅμοίως καὶ ἄλλον ἱερομόναχον εἶδε καθαιρεθέντα, διότι ἀντιβρίσαντας ἄλλον μοναχόν, μὴ ὑπομείνας ἐκεῖνος τὴν ὕβριν, ἐστίναξεν βραβείως καὶ μὲ τὸν στεναγμὸν ὄμοιο ἐξέφύγησεν. Εἶδε δὲ λίγαι, καὶ Ἀρχιερεῖα καθαιρεθέντα διὰ τὴν ἐφύγουσαν Ἀγαρυῶν ἐν καιρῷ πολέμου, τὸ ξίφος κατ' αὐτοῦ ἐπανατείναντα.

(3) Ἀρὰ γε δὲ καὶ ὁ σπακουλάτωρ καὶ ὁ δόγμας, ὁ ὅποιος φορεῖ τὴν μάχαιραν τοῦ ἀρχοντος, καὶ εἶναι Θεοῦ διάκονος, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, ἐκδικεῖ, εἰς ὄργην τῷ τῷ κακῶν πράσσοντι. Καὶ οὗτος, λίγαι, πρέπει νὰ ἐπιτιμᾶται, καὶ νὰ κλονίζηται ἢ ὄχι; Ἐπειδὴ κατὰ τὸν Χρυσόστομον, αὐτὸς δὲν εἶναι ὅπου θανατώνει, οὐδὲ ὁ ἀπορασίζων τὸν θάνατον ἀρχοντας, ἀλλ' ἡ κακία τοῦ θανατωμένου (ὁμιλ. ζ'. τῆς β'. πρὸς Κορινθίους) Ναι, πρέπει νὰ ἐπιτιμᾶται διὰ δύο αἴτια. Πρῶτον, διὰ τὴν ἐγένετο ἐπιτιμᾶται εἰς τὸ νὰ κάμνη φόνους καὶ κακὰ ὡσάν μία κακοποιὸς δύναμις, καὶ ὡσάν ἑνα σκεῦος ὄχι εἰς τιμὴν, ἀλλὰ εἰς ἀτιμίαν ὑπηρετῶν, ὄχι εἰς τὸ κατ' εὐδοκίαν καὶ εὐάρεστον θέλημα τοῦ Θεοῦ, εἰς τὸ ὅποιον πρέ-

ΚΑΝΩΝ ΕΖ'.

«Εἰ τις παρθένον ἀμνήστευτον βιασάμενος ἔχοι, ἀφορίζεσθω. Μὴ ἐξείναι δὲ αὐτῷ ἐπέ· || Βασ. κβ'. κγ'. ραν λαμβάνειν, ἀλλ' ἐκείνην κατέχειν, ἣν καθήρετίσατο, κἄν πενιχρὰ τυγχάνῃ.» || κε'. κς'.

Ἑρμηνεία.

Ὁ πρῶτος Κανὼν διορίζει, ὅτι ὅποιος μὲ βίαν καὶ δυναστείαν φθείροι παρθένον, ὅπου δὲν εἶναι ἀρραβωνισμένη μὲ ἄλλον, καὶ ἔχοι ταύτην εἰς τὴν οἰκίαν του, ἄς ἀφορίζηται διὰ τὴν βίαιον ταύτην φθοράν, καὶ ἄς μὴ ἔχη ἄδειαν νὰ πάρῃ ἄλλην γυναῖκα, ἀλλὰ ἐκείνην τὴν ἰδίαν, ὅπου αὐτὸς μόνος ἐδιάλεξε, κἄν καὶ ἦναι ταπεινὴ εἰς τὸ γένος καὶ πτωχὴ.

Συμφωνία.

Ὁ δὲ μέγας Βασιλεὺς, τὴν ὑπόθεσιν τοῦ παρόντος Κανόνος ἀναφέρων εἰς τὸν κβ'. καὶ κέ. Κανόνα, διορίζει νὰ ἔχη μὲν εἰς γυναῖκα τὴν βιασθεῖσαν ὁ φθείρας αὐτήν, νὰ κανονίζηται ὁμοίως μὲ τὸ ἐπιτίμιον τῆς πορνείας. Τέσσαρες χρόνους δηλαδὴ νὰ μὴ κοινωνήσῃ. Ἐν δὲ τῷ κς'. λέγει ὁ αὐτὸς, ὅτι οἱ πορνεύσαντες πρότερον, καὶ ὑστερὸν ὑπανδρευόμενοι, καλλίτερον μὲν εἶναι νὰ χωρίζωνται, εἰ δὲ καὶ κατ' οὐδένα τρόπον δὲν στέργουν νὰ χωρισθοῦν, ἄς ἀφίνωνται ἀχώριστοι. (1) Πρέπει ὁμοίως εἰς τοιαύτην ὑπόθεσιν νὰ ἐξετάζωνται καὶ ἐκεῖνα ὅπου λέγει ὁ Θεὸς εἰς τὸν κβ'. τοῦ Δευτερονομίου, ἦτοι, ἂν ἡ παρθένος εὐρέθη εἰς ἔρημον τόπον, καὶ ἂν ἐφώνασε καὶ δὲν εὐρέθη τινὰς νὰ τῆς βοηθήσῃ. Τότε γὰρ εἶναι ἀνεύθυνος. Ἡ νεάνιδι, φησὶν, οὐκ ἔστιν ἀμάρτημα θανάτου, ὡς εἴ τις ἐπαναστῆ ἄνθρωπος ἐπὶ τὸν πλησίον, καὶ φονεύσῃ τὴν αὐτοῦ ψυχὴν, οὕτω τὸ πᾶν τοῦτο, ὅτι ἐν τῷ ἀγρῷ εὗρεν αὐτήν. Ἐβόησεν ἡ νεανίς, καὶ οὐκ ἦν ὁ βοηθήσων αὐτήν. Ὅχι καὶ δὲν εὐρέθη εἰς ἔρημον τόπον οὔτε ἐφώνασε, φαίνεται ὅτι μὲ τὴν θέλησίν της τὴν ἐφθείρε. (ὄρα καὶ τὴν ἀ. ὑπόσημ. τοῦ β'. Κανόνος Γρηγορίου τοῦ θαυματουργοῦ). Εἰ δὲ καὶ ὁ βιασάμενος αὐτήν ἔχοι γονεῖς (ἢ εἶναι ὑπανδρος), ἔχοι δὲ καὶ ἡ βιασθεῖσα παρθένος, καὶ δὲν στέργουν, εἴτε ἐκεῖνοι, εἴτε οὗτοι νὰ γένῃ τὸ συνοικέσιον, κατὰ μὲν τὸν κβ'. τοῦ Βασιλείου, πρέπει νὰ μὴ βιασθοῦν εἰς τοῦτο· κατὰ δὲ τὸν πολιτικὸν νόμον (Ἀρμενόπουλ. βιβλ. 5,

παὶ καὶ ἡμεῖς νὰ συνευδοκῶμεν, μιμούμενοι τὴν αὐτοῦ ἀγαθότητα, κατὰ τὸν μέγαν Βασιλεῖον (ὄρα κατ' ἐπιτομήν σου'). ἀλλὰ εἰς τὸ κατὰ παραχώρησιν θέλημα τοῦ Θεοῦ, εἰς τὸ ὅποιον δὲν θέλει ὁ Θεὸς νὰ συνεργοῦμεν ἡμεῖς, κατὰ τὸν ἴδιον Βασιλεῖον (αὐτόθι), καταδιώκοντες ἐκείνον ὅπου ὁ Θεὸς πατάσσει, καὶ προστιθέντες ἐπὶ τὸ ἄλλος τῶν τραυμάτων αὐτοῦ. «Διότι μεταχειρίζεται μὲν ὁ Θεὸς τοὺς ἐφ' ἑαυτῶν κακοὺς γεγονότας, εἴτε δαίμονας, εἴτε ἀνθρώπους, ὅργανα εἰς τὸ νὰ παιδεύσῃ τοὺς ἀμαρτάνοντας, διὰ τὸ συμφέρον αὐτῶν, μισεῖ δὲ ὁμοίως αὐτοὺς καὶ ἀποστρέφεται, κατὰ τὸν σοφὸν Συνέσιον, διότι ἔγειναν χρήσιμοι εἰς τὸ νὰ κακοποιοῦν τοὺς ἄλλους, καὶ εἰδὸς εἶναι ἐχθροὶ καὶ ἀφανιστικοὶ τοῦ πλάσματός του.» Δεύτερον, διατὶ ὁ δῆμιος καὶ σπεκουλάτωρ, ἢ καὶ ὁ δαίμων ὅπου τιμωρεῖ τοὺς ἀνθρώπους, δὲν ἔχει τοιαύτην γνώμην καὶ σκοπὸν ὅταν σκοτῶνῃ τοὺς ἀνθρώπους, πῶς κάμνει ὑπηρεσίαν εἰς τὸν Θεὸν μὲ τούτο, ἀλλὰ κακὴν προαίρεσιν ἔχων κατὰ τὸν ἴδιον Συνέσιον, χαιρεί εἰς τὰς συμφορὰς τῶν ἄλλων καὶ αἵματα. Λοιπὸν δὲν ἔμπορεῖ νὰ ἀποφύγῃ τὴν καταδίκην, ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς ἐφόνευσεν ἐκείνους ὅπου ἦσαν θανάτου ἄξιοι. Διότι αὐτὴν τὴν ἀπολογίαν ἔμπορεῖ νὰ κάμῃ καὶ ὁ Ἰούδας. Ἐπρεπε γὰρ ὑπὲρ τῆς πάντων σωτηρίας νὰ σταυρωθῇ ὁ Χριστὸς, ἀλλ' ὁμοίως οὐκαὶ καὶ ἀλλοίμονον εἰς ἐκεῖνον, διὰ μέσου τοῦ ὁποίου ἐσταυρώθη. «Εἰ δὲ ὁ Χρυσόστομος, λέγει, (κεφ. 1. πρὸς Γαλάτ.) ὅτι τὸ ὄργανον κἀνένας δὲν μισεῖ οὔτε ἀποστρέφεται, ἀλλὰ τὸν μεταχειριζόμενον τὸ ὄργανον.» Τοῦτο, λέγω, οὕτως ἔχει ἐπὶ τοῦ ἀψύχου ὄργανου, ὅχι ἐπὶ τοῦ ἐμψύχου καὶ λογικοῦ, ὁποῖος ὁ σπεκουλάτωρ ἐστίν. Ὅθεν ἐκ τούτων δείκνυται, ὅτι καὶ οἱ τζελάται καὶ δῆμοι πρέπει νὰ ἐπιτιμῶνται. Ἀλλὰ δὴ καὶ ἐκεῖνοι ὅπου συνακολουθοῦν μὲ τοὺς τζελάτας διὰ νὰ βλέπουν τοὺς θανατωθησομένους πρέπει νὰ μὴ μένουν ἀνεπιτιμητοί, διὰ τὴν ὁμότητα ὅπου δείχνουν, θέλοντες νὰ βλέπουν σφαγὰς ἀνθρώ-

πων καὶ αἵματα ἐκχυόμενα, τὰ ὅποια ἀνατριχιάζει καὶ μόνον νὰ τὰ φαντασθῇ τινὰς.

(1) Ἀπορίας δὲ ἄξιον εἶναι, διατὶ, τόσον ὁ παρὼν Ἀποστολικὸς Κανὼν, ὅσον καὶ ὁ κβ'. καὶ κέ. τοῦ Βασιλείου συγχωροῦν νὰ ἔχουν εἰς γυναῖκας οἱ φθείραντες αὐτάς, ἐν δὲ τῷ κς'. ὁ αὐτὸς Βασιλεὺς λέγει, ὅτι νὰ χωρίζωνται οἱ κατὰ πορνείαν συναπτόμενοι. Ὁ μὲν οὖν Βαλσαμῶν θέλοντας νὰ λύσῃ τὴν ἀπορίαν ταύτην, λέγει, ὅτι εἰς μὲν τοὺς ἀνωτέρω κανόνας ὁ Βασιλεὺς λέγει περὶ παρθένου διαφθορείσης, ἢ ὅποια, εἰ μὴ λάβῃ εἰς ἄνδρα τὸν φθείραντα αὐτήν, ἀτιμος θέλει μείνῃ καὶ ἀξία ἐλείους· διότι ἄλλος τινὰς δὲν λαμβάνει αὐτήν γυναῖκα διὰ τὴν φθοράν. Εἰς δὲ τὸν κς'. περὶ πόρνης διαλαμβάνει, φθορείσης μὲν πρότερον ἀπὸ ἄλλον, ὑστερον δὲ ἀπὸ ἄλλον πορνευθείσης ἢ τοιαύτη γὰρ, εἰ μὴ λάβῃ εἰς ἄνδρα τὸν πορνεύσαντα αὐτήν, δὲν ζημιούται, οὔτε ἀδικεῖται τόσον, ὅσον ἡ ἀνωτέρω. Ὅθεν καὶ τὸ νὰ χωρίζωνται οἱ τοιοῦτοι εἶναι καλλίτερον. Ἐπειδὴ δὲ οὐδὲν τοιοῦτον λέγει ὁ Ζωναρᾶς, καὶ ἐπειδὴ ὁ μέγας Βασιλεὺς πορνείαν ὀνομάζει καὶ τὴν τῆς παρθένου φθοράν εἰς τὸν κβ'. Κανόνα, διὰ τοῦτο δὲν ἀρέσκει εἰς ἡμᾶς ἡ γνώμη αὕτη τοῦ Βαλσαμῶνος, ὡς μὴ τῷ ὀρθῷ λόγῳ, καὶ τῷ σκοπῷ τοῦ ἀγίου σύμφωνος. Εἰς λύσιν λοιπὸν τῆς ἀπορίας λέγομεν, ὅτι ἐφ' οὗ ὁ μέγας Βασιλεὺς εἶπε περὶ τῶν ἐκ διαφθορᾶς προλαβοῦσας εἰς γάμον συναπτομένων, εἰς τὸν κβ'. καὶ κς'. τελευταῖον ἐπιφέρει εἰς τὸν κς'. Κανόνα γενικώτατον καὶ καθολικὸν περὶ πάντων τῶν κατὰ πορνείαν συναπτομένων, εἴτε παρθένου καὶ ἀδιαφθόρου, εἴτε διαφθαρένης πρότερον ἀπὸ ἄλλον γυναῖκος, λέγων· «Ἡ πορνεία δὲν εἶναι γάμος, ἀλλ' οὐδὲ γάμου ἀρχὴ, ὥστε ἂν ᾖναι δυνατόν νὰ χωρίζωνται οἱ τοιοῦτοτρόπως μὲ προγαμιαίαν πορνείαν ὑπανδρευόμενοι, τοῦτο εἶναι καλλίτερον. Καὶ διὰ τί εἶναι καλλίτερον νὰ χωρίζωνται; διότι, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, ὁ μὲν γάμος εἶναι τίμιος καὶ ἡ κοίτη ἀμίαντος, [Πρὸς Ἑβρ. γ'] ὁ δὲ τοι-

τίτλ. γ.) εἰ μὲν ὁ βιασάμενος εἶναι πλούσιος, νὰ δίδῃ εἰς τὴν βιασθεῖσαν παρθένον μίαν λίτραν χρυσίου (1), εἰ δὲ εἶναι πτωχός, νὰ τῆς δίδῃ τὸ ἡμισυ τῆς περιουσίας του. Εἰ δὲ τελείως πτωχός, νὰ ραβδίξεται, νὰ κρυεύεται, καὶ νὰ ἐξορίζεται. Εἰ δὲ φθείροι τινὰς κόρην πρὸ τῆς ἡλικίας αὐτῆς, ἤτοι πρὸ τοῦ νὰ φθάσῃ εἰς δεκατρεῖς χρόνους, νὰ κόπτηται ἡ μύτη του, καὶ νὰ δίδῃ καὶ τὸ ἡμισυ τοῦ πλοῦτου αὐτοῦ εἰς τὴν φθαρθεῖσαν κόρην. (κυτόθι).

ΚΑΝΩΝ ΕΗ΄.

Ἀποστ. μς.
μζ'. τῆς α. ἡ.
τῆς β'. ζ'. τῆς
ς'. ἡ. τῆς
Καρθ. νζ'. ος'.
ρα'.

«Εἰ τις Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος δευτέραν χειροτονίαν δέξεται παρά τινος, καθαιρείσθω καὶ αὐτός καὶ ὁ χειροτονήσας. Εἰ μὴ γε ἄρα συσταίῃ, ὅτι παρά αἰρετικῶν ἔχει τὴν χειροτονίαν. Τοὺς γὰρ παρά τῶν τοιούτων βαπτισθέντας, ἢ χειροτονηθέντας, οὐτε πιστοὺς, οὐτε κληρικοὺς εἶναι δυνατὸν.

Ἔ ρ μ η ν ε ί α.

«Τὸ νὰ χειροτονηθῇ τινὰς δύο φοραὶς, διαφόρως ἢμπορεῖ νὰ νοηθῇ. Ἡ διατὶ ὁ χειροτονηθεὶς κατεπρόνυτε τὸν πρότερον αὐτὸν χειροτονήσαντα, ἢ διατὶ νομίζει ὅτι θέλει λάβῃ περισσοτέραν χάριν ἀπὸ τὴν δεύτερον αὐτὸν χειροτονήσαντα, ὡς πιστὸν ἔχων πρὸς ἐκεῖνον περισσοτέραν. Ἡ δὲ ἄλλην κάμμιαν τοιαύτην αἰτίαν. Ὅθεν ὁ παρὼν

οὗτος, ἐκ πορνείας γάμος ὢν, ἀκολούθως οὐτε γάμος ὄλως ἐστὶ. Ἡ καὶ ἡ τοιαύτη κοίτη δὲν εἶναι ἀμίαντος, ἀλλὰ μεμιασμένη καὶ ἀκάθαρτος. Τοὺς τοιοῦτους γὰρ, οὐχὶ ὁ Θεὸς συνέκευξε καθὼς εἶναι γεγραμμένον εὖς ὁ Θεὸς συνέκευξεν, οὐδὲ ὁ λόγος καὶ ἡ τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ ἱερέως εὐλογία, ἀλλὰ ἀσίλγεια καὶ ἀκρασία.» [Ματθ. ιθ'. β.] Πῶς δὲ οἱ τοιοῦτοι εἶναι ἀξιοὶ νὰ λάβουν ὅταν εὐλογοῦνται τοὺς στεφάνους εἰς τὰς κεφαλὰς των, οἵτινες εἶναι σύμβολον τῆς νίκης, ὅτι δὲν ἐνικῆθησαν ἀπὸ τὴν ἡδονὴν οἱ στεφανούμενοι, ἀλλὰ ἀήττητοι ἔμειναν κατὰ τὸν Χρυσόστομον (ὁμιλ. θ'. τῆς α. πρὸς Τιμόθ.) Αὐτοὶ ἐξ ἐναντίας ἀπὸ τὴν ἀκρασίαν καὶ ἡδονὴν κατατροπωθέντες ἢ πῶς εἶναι ἀξιοὶ νὰ κοινωνήσουν τὰ ὀρθὰ μυστήρια ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ μετὰ τὴν εὐλόγησιν, ὡς εἶναι ἡ τάξις τῆς ἀγίας μας Ἐκκλησίας, αὐτοὶ οἱ ὑπὸ κανόνα ὄντες διὰ τὴν πορνείαν; β'. διότι, ἂν οἱ τοιοῦτοι δὲν χωρίζωνται, θέλει ἀνοιχθῇ μία θύρα ἀπωλείας εἰς ὅλους τοὺς ἀκολάστους καὶ ἀκρατεῖς, νὰ φθείρουν πρῶτον τὰς γυναῖκας, καὶ ἔπειτα νὰ εὐλογοῦνται μετὰ αὐτάς. Πολλοὶ δὲ καὶ ἐπίτηδες διὰ τοῦτο θέλουν φθείρει ταύτας προτοῦ, διὰ νὰ ἢμποροῦν μετὰ τὴν φθορὰν ταύτην νὰ λάβουν ταύτας γυναῖκας, καὶ ἂν θέλουσι, καὶ μὴ θέλωσιν οἱ αὐτῶν γονεῖς. Ἐξ ἐναντίας δὲ, ἂν οἱ τοιοῦτοι χωρίζωνται, ὁ τοιοῦτος χωρισμὸς θέλει γένῃ ἕνας χαλινός, καὶ μάλιστα εἰς τὰς γυναῖκας, νὰ μὴ προδίδουσι τὸν ἑαυτῶν των εἰς τοὺς ἀνδρας διὰ νὰ τὰς φθείρουν προτοῦ, στοχαζόμενοι, ὅτι, ἂν τοῦτο γένῃ, ὄχι μόνον δὲν θέλουν λάβῃ εἰς ἀνδρας τοὺς φθαρθεῖσας αὐτάς, ἀλλὰ θέλουν μείνῃ ἄτιμαί καὶ καταφρονημέναι εἰς ὅλην των τὴν ζωὴν, καὶ μόνον ἔχουν νὰ κερδίσων τὴν ἀμαρτίαν καὶ κόλασιν. Διὰ ταῦτα οὖν τὰ αἴτια εἶναι καλλίτερον καὶ ἀκριβέστερον, οἱ κατὰ πορνείαν συναπτόμενοι, ὄχι μόνον νὰ μὴ συνάπτωνται καὶ νὰ εὐλογῶνται ὄλως ἀπὸ τὴν ἀρχὴν, ἀλλὰ καὶ ἀφ' οὗ φθάσων νὰ συναφθοῦν καὶ νὰ εὐλογηθοῦν, νὰ χωρίζωνται. Τοῦτο γὰρ δηλοῖ ὁ χωρισμὸς ὅπου λέγει ὁ ἅγιος. Ἐπιφέρει δὲ ἀκολούθως κατὰ συγχώρησιν καὶ συγκατάβασιν, ὅτι ἂν οἱ κατὰ πορνείαν συναφθέντες αὐτοὶ καὶ οἱ δύο ἀπαιτήτως στέργουσι τὸ συνοικέσιον, καὶ κατ' οὐδένα τρόπον δὲν θέλουν νὰ χωρισθοῦν, νὰ ἐπιτιμῶνται μὲν ὡς πόρνοι, ἄς ἀφίνωνται δὲ ἀχώριστοι, διὰ νὰ μὴ ἀκολουθήσῃ ἄλλο τι πρᾶγμα χειρότερον, ἢ νὰ θανατώσων δηλαδὴ τὸν ἑαυτῶν τους μὴ ὑποφέ-

ροντες τὸν ἔρωτα, ἢ νὰ πορνεύουν καὶ νὰ μοιχεύουν κρυφίως, καὶ ἀφ' οὗ ἀκόμη χωρισθοῦν, κατὰ τὸν Ζωναρᾶν. Ὅθεν ἐπομένως κατὰ τὴν ὁμοίαν συγχώρησιν καὶ συγκατάβασιν φαίνεται νὰ ὁμιλῇ καὶ ὁ παρὼν Ἀποστολικὸς, ἐν ταύτῃ δὲ καὶ διὰ συστολῆν τοῦ κακοῦ. Κατὰ συγχώρησιν μὲν, ἵνα μὴ χειρόν τι γένηται, καὶ ἡ φθορεῖσα παρθένος αὕτη θείλουσα ἀνδρα τὸν φθαρθεῖσαν αὐτὴν, ἀφειθεῖσα δὲ ἀπὸ αὐτὸν, μὴ ὑποφέρουσα τὴν κατασχύνῃ καὶ ὄνειδος, θανατωθῇ, καθὼς τοιοῦτον ἐμπράκτως ἠκολούθησεν εἰς πολλὰς. Καὶ μάλιστα διότι, ἐκ βίας τοῦ ἀνδρός, καὶ ὄχι ἐκ θελήματος οἰκείου ἐφθάρῃ, ὅπερ δοκεῖ εἰς αὐτὴν ἀφόρητον. Εἴ τις γὰρ, φησὶ, βιασάμενος ἔχει τὴν ὅποιαν βίαν ταύτην οὐ προστίθῃσιν ὁ Βασίλειος ἐν τῇ κε'. Κανόνι, ἀλλὰ μόνον τὴν φθορὰν. Διὰ συστολῆν δὲ τοῦ κακοῦ, ἵνα οἱ πλούσιοι φθείροντες ἐκ βίας πτωχὰς γυναῖκας καὶ ἀπὸ τὸν Ἀποστολικὸν τοῦτον βιαζόμενοι νὰ πέρνουν αὐτάς: ὁμοίως δὲ καὶ γυναῖκες πλούσιαι φθειρόμεναι ἐκουσίως ἀπὸ τινος πτωχοῦ ἀνδρος, καὶ ἀναγκαζόμεναι νὰ λάβουν αὐτοὺς, συστὲλλονται τόσον οἱ ἀνδρες ὅσον καὶ αἱ γυναῖκες ἀπὸ τὸ νὰ κάμνωσι τοιαῦτα, στοχαζόμενοι ὅτι ἔχουν νὰ λάβουν τοιαύτας πτωχὰς καὶ τῷ γένει ταπεινάς, ἢ πτωχοὺς καὶ ταπεινοὺς, ὅπερ δοκεῖ αὐτοῖς ἀνυπόφορον. Ὅτι δὲ περὶ τοιούτων πλουσίων φαίνεται νὰ ὁμιλῇ προσδιορισμένως ὁ Κανὼν, δηλοῦται ἀπὸ ἐκεῖνο ὅπου προστίθει: Ἄλλ' ἐκεῖνην κατέχειν, ἢν καθρετῆσατο, καὶ πενιχρὰ τυγχάνῃ. Ταῦτα μὲν ὡς τῶς. Ὅποιος δὲ ἤθελε λάβῃ εἰς γυναῖκα κάμμιαν διεφθαρμένην ἀπὸ ἄλλου καὶ πόρνην, χωρὶς νὰ μεσολαβήσῃ εἰς αὐτοὺς προτιήτερα κάμμι πορνεία, οὗτος ἐγὼ ἐν ἢμπορῶ νὰ εἰπῶ πῶς μὲγα καλὸν κάμνει, συμμαζόνοντας ἕνα πρόβατον ἀπολωλὸς, καὶ σῶζοντας μίαν ψυχὴν χαϊμένην. Τόσον μόνον λέγω, ὅτι, γίνεται μιμητῆς αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ, ὅς τις ἐπῆρε διὰ νόμῳν του τὴν πόρνην καὶ ἀμαρτωλὴν φύσιν τῶν ἀνθρώπων, μὴ λογισάμενος αὐτῆς τὰς προτιήρας ἀμαρτίας, ὡς προεῖπομεν εἰς τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ μη'. Ἀποστολικοῦ.

(1) Ἡ λίτρα περιέχει υβ'. νομίσματα. Πόσον δὲ ἦτο τὸ κάθε νόμισμα κατὰ ἀκριβείαν, ἄδηλον. Νῦν δὲ ἡ λίτρα περιέχει οὐγγίας δώδεκα ἢ οὐγγία, δράμια ὀκτώ καὶ τὸ δράμι, κόκκους ἐξήκοντα. Φανερόν δὲ εἶναι ὅτι ὁ τοιοῦτος κοντὰ εἰς τὴν δόσιν ταύτην, καὶ ὡς πόρνος ἐπιτιμᾶται Ἐκκλησιαστικῶς.

Κανών διορίζει, ότι ὅποιος Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, ἤθελε δεχθῆ δευτέραν χειροτονίαν (1) ἀπό τινος, ἄς καθαίρεται καὶ αὐτός, καὶ ἐκεῖνος ὅπου τὸν ἐχειροτόνησεν. Ἐξω μόνον ἂν ἀποδειχθῆ, ὅτι ἔχει τὴν χειροτονίαν ἀπὸ αἰρετικῶν. Διότι οἱ παρὰ τῶν αἰρετικῶν βαπτισθέντες, ἢ χειροτονηθέντες, οὔτε ὅπως Χριστιανοὶ δύνανται νὰ ἦναι μὲ τὸ αἰρετικὸν αὐτὸ βάπτισμα, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν μόλυσμα, οὔτε ἱερεῖς καὶ Κληρικοί, μὲ τὴν αἰρετικὴν ταύτην χειροτονίαν. Διὰ τοῦτο ἀκινδύνως οἱ τοιοῦτοι καὶ βαπτίζονται παρὰ τῶν ὀρθοδόξων ἱερέων, καὶ χειροτονοῦνται παρὰ τῶν ὀρθοδόξων Ἐπισκόπων. (2) Ὅθεν ἀκολούθως καὶ ὁ μέγας Βασίλειος γράφων πρὸς Νικοπολίτας, λέγει· Ἐγὼ δὲν θέλω συναριθμῆσαι ποτὲ μὲ τοὺς ἀληθεῖς ἱερεῖς τοῦ Χριστοῦ, ἐκεῖνον ὅπου ἐχειροτονήθη καὶ ἔλαβε προστασίαν λαοῦ ἀπὸ τὰς βεβήλους χεῖρας τῶν αἰρετικῶν πρὸς ἀνατροπὴν τῆς ὀρθοδόξου πίστεως.

Σ υ μ φ ω ν ῖ α .

Εἰ δὲ καὶ ἡ α' ἐν τῷ κ' ἐδέχθη τὰς χειροτονίας τῶν Ναυατιανῶν, καὶ ἡ ἐν Καρθαγένῃ ἐν τῷ οζ'. τὰς τῶν Δονατιστῶν, ἀλλὰ οἱ μὲν Ναυατιανοὶ δὲν ἦσαν αἰρετικοί, ἀλλὰ σχισματικοί, κατὰ τὸν α'. Βασιλείου, αἱ δὲ τῶν Δονατιστῶν χειροτονίαι ἐδέχθησαν ἀπὸ τὴν ἐν Καρθαγένῃ, διὰ τὴν μεγάλην ἀνάγκην καὶ ἔνδειαν ὅπου εἶχεν ἡ Ἀφρική ἀπὸ κληρικών, κατὰ τὸν ζς'. αὐτῆς Κανόνα· ταύτην εἰπεῖν ἐδέχθησαν οἰκονομικῶς καὶ ἐξ ἀνάγκης. Δι' ὃ καὶ ἡ ἐν Ἰταλίᾳ σύνοδος ταύτας οὐκ ἐδέχθη, ὡς μὴ τοιαύτην ἀνάγκην ἔχουσα, κατὰ τὸν οζ' τῆς αὐτῆς. Ἀλλὰ καὶ ἡ αὐτὴ ἐν Καρθαγένῃ σύνοδος ἐν τῷ ρα'. Κανόνι θέλει νὰ ζῆμιονται δέκα λίτρας χρυσοῦ, ὅσοι χειροτονησούν αἰρετικούς, ἢ χειροτονηθοῦν ἀπὸ αὐτούς, ἢ δεχθοῦν αὐτούς νὰ λειτουργοῦν. Καὶ ἡ Οἰκουμενικὴ δὲ ζ'. σύνοδος, εἰ καὶ ἐδέχθη τὰς χειροτονίας τῶν αἰρετικῶν Εἰκονομάχων (οὐχὶ ὁμοῦς τῶν πρωτάρχων τῆς αἰρέσεως, καὶ τῶν ἐμπαθῶς ἐγκειμένων καὶ μὴ γνησίως καὶ ἀληθῶς μετανοούντων, ὡς εἶπεν ὁ θεὸς Ταράσιος· ἀλλὰ τῶν ἀκολουθησάντων τοῖς πρωτάρχαις, καὶ ἀληθῶς καὶ γνησίως μετανοούντων. Περὶ οὗ ὄρα τὴν ἐρμηνείαν τῆς πρὸς Ρουφινικὸν ἐπιστολῆς τοῦ μεγάλου Ἀθνασίου) καὶ τοὺς παρ' αὐτῶν χειροτονηθέντας, πάλιν δὲν ἀνεχει-

(1) Διὰ ποίαν αἰτίαν ἀπὸ τὰ ἑπτὰ μυστήρια, μόνα δύο δὲν διπλασιάζονται, τὸ βάπτισμα καὶ ἡ τῆς ἱερωσύνης χειροτονία; Οἱ μὲν σχολαστικοὶ λέγουν, διότι ἀφίουν καὶ τυπώνουν αὐτὰ χαρακτηριστὰ ἀνεξάλειπτον, ὅς τις κατ' αὐτούς (ἐν τῷ δ'. τῆς Θεολογίας, ὡς κείται παρὰ Νικόλαου τῷ Βούλγαρι ἐν τῇ κατ' ἐχθρῶν) εἶναι ποιότις πραγματικὴ ἐνοπάργωσα τῆ ψυχῆ, καὶ δύναμις ὑπερφύσης. Εἰς τὴν γνώμην ταύτην τῶν σχολαστικῶν ἠκολούθησαν σχεδὸν καὶ ὅλοι οἱ ἰδικοί μας νεώτεροι Θεολόγοι, καὶ μάλιστα ὁ Κορίσιος. Ἐμοὶ δὲ δοκεῖ, ὅτι διὰ τοῦτο ταῦτα μόνα δὲν διπλασιάζονται εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ζωὴν τῶν ὑποδεχομένων αὐτὰ, διατὶ γίνονται εἰς τύπον τοῦ θανάτου τοῦ Κυρίου, ὅς τις ἄπαξ γεγονώς, οὐκ ἔτι διπλασιάζεται. Οἱ μὲν γὰρ βαπτιζόμενοι, εἰς τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου βαπτίζονται, κατὰ τὸν Παῦλον, καὶ τὸν μζ'. ἀποστολικόν. Οἱ δὲ ἱερεῖς ἐκπεσόντες τῆς ἱερωσύνης, διὰ τοῦτο δὲν χειροτονοῦνται ἐκ δευτέρου, ἐπειδὴ ἐκτυποῦσι τὸν πρῶτον καὶ μέγαν ἱερέα, ὅς εἰσῆλθεν ἐφάπαξ εἰς τὰ ἅγια, αἰωνίαν λύτρωσιν εὐράμενος, κατὰ τὸν Παῦλον, καὶ μένει εἰς τὸ διηνεκὲς ἀδιάπτωτος ἔχων τὴν ἱερωσύνην· τοῦτο κατ' ἐμὴν γνώμην εἶναι τὸ αἷτιον ὅπου δὲν μεταχειροτονεῖται ὁ ἱερεὺς. Ἀδιάπτωτος γὰρ ἐν τῷ Χριστῷ ἢ ἱερωσύνη. Ὅθεν καὶ ὁ τύπος αὐτοῦ πρέπει νὰ στήκῃ πάντοτε εἰς τὴν ἀπαιτουμένην τῇ ἱερωσύνη καθαρότητα, διὰ νὰ σώζηται καλῶς ἡ ὁμοίωσις, μεταξὺ τοῦ ἀρχιερέως καὶ τοῦ ἱερέως τοῦ τυποῦντος αὐτόν. Καὶ ἄλλο δὲ, διατὶ ὁ ἱερεὺς κυρίως εἰς τοῦτο συνίσταται εἰς τὸ νὰ ἱερατεύῃ, ἤτοι νὰ θυσιάσῃ τὸ μυστικὸν ἱερεῖον, ὃ ἐστὶν ἡ ἀνάιμακτος θυσία, δι' ἧς ὁ εἰς θάνατον καταγγέλλεται τοῦ Κυρίου, κατὰ τὸν Παῦλον. Εἰ γὰρ ἦν ἀποχρῶν λόγος τοῦ μὴ δευτεροῦσθαι τὰ μυστήρια ταῦτα, ὃ παρὰ τῶν σχολαστικῶν ἐπινοηθεὶς χαρακτήρ· διατὶ τὸ μῦρον δευτεροῦται, καίτοι σφραγίς καλούμενον, καὶ σφραγίδα καὶ χαρακτῆρα ἐκτυποῦν τῇ ψυχῇ; λέγει γὰρ ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης· «Καὶ ὑμεῖς τὸ χρίσμα, ὃ ἐλάβετε ἀπ' αὐτοῦ, ἐν ὑμῖν μένει» (ἀ. Ἰω. 6'. 27.) Καὶ ὁ Παῦλος· Ὁ σφραγισάμενος ὑμᾶς, φησὶ, καὶ δοὺς τὸν ἀρραβῶνα τοῦ Πνεύματος ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν (β'. Κορ. 4. 22.), ἀλλὰ καὶ ὁ Δαβὶδ, χριστὸν Κυρίου τὸν Σαούλ ὀνομάζει, οὐ μόνον μετὰ τὴν

ἐξουθέντην τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ μετὰ θάνατον (β'. Βασιλ. 4. 14). Ὅθεν διὰ τὸν λόγον τοῦτον, ἦτοι τὸν μοναδικὸν θάνατον τοῦ Κυρίου, καὶ ἕνας μόνον Διάκονος, καὶ ἕνας μόνον Πρεσβύτερος, καὶ ἕνας μόνον Ἀρχιερεὺς πρέπει νὰ χειροτονηθῆ ἐν μιᾷ λειτουργίᾳ, καὶ οὐχὶ δύο, ἢ πολλοὶ κατὰ τὸν Θεσσαλονικῆς Συμίων (Ἀποκρ. 10'.) καὶ κατὰ τὸν Ἰώβ ἐν τῷ συνταγματικῷ τοῦ Χρυσάνθου. Ὅσοι δὲ δὲν χειροτονηθοῦν μοναδικῶς, οὗτοι τί εἶναι, δὲν ἤξευρε, λέγει ὁ αὐτὸς Συμίων, ὡς μὴ χειροτονηθέντας κατὰ τὴν παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας. Ἀγκαλιὰ καὶ ἀναγνώσται καὶ ὑποδιάκονοι πολλοὶ ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ λειτουργίᾳ χειροτονοῦνται ὡς ἀτιμώτατα μέρη τῆς ἱερωσύνης, καὶ ὡς ἐξω τοῦ βήματος, κατὰ τὸν αὐτὸν Ἰώβ (αὐτόθ.) διὰ τὸν λόγον τοῦτον, ἦτοι διὰ νὰ μὴ διπλασιάζηται ὁ μοναδικὸς θάνατος τοῦ Χριστοῦ, ἐδιώρισεν καὶ ἡ ἐν Ἀντισιοδώρῳ τῇ πόλει τοπικὴ σύνοδος ἐπὶ Ἡρακλείου κατὰ τὸ χιγ'. ἔτος συναχθεῖσα· Νὰ μὴ γίνωνται δύο λειτουργίαι ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν τράπεζαν· οὐκ ἔστιν ἐν μιᾷ τραπέζῃ κατὰ τὴν αὐτὴν δύο λειτουργίας εἰπεῖν· οὐδὲ ἐν τῇ αὐτῇ τραπέζῃ, ἐν ἧ ὁ Ἐπίσκοπος λειτουργήσει, τὸν Πρεσβύτερον ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ λειτουργῆσαι· ὅπερ παραβαίνουσι οἱ παπισταί. Ἀλλὰ καὶ οἱ ἡμέτεροι ἱερεῖς, οἱ δύο φορεῖς λειτουργοῦντες, τάχα διὰ παρησίαν, βαρῶς ἀμπετάνουν, καὶ ἄς παύσουν εἰς τὸ ἐξῆς τὸ ἄστοπον τοῦτο.

(2) Δι' ὃ καὶ ὁ Βαλσαμὸν (Ἀποκρ. λ'. σελ. 378. τοῦ Γεωργίου) λέγει, ὅτι ἂν αἰρετικὸς ἱερεὺς, ἢ διάκονος βαπτισθῆ (ἢ μυρωθῆ) ἢ μὲν προτέρα αὐτοῦ ἱερωσύνη, ὡς μιαρωσύνη, καὶ ὡς μὴ οὐσα λογίζεται. Ἄν δὲ μετὰ ταῦτα εὐρεθῆ ἄγιος, γίνεται καὶ ἱερεὺς καὶ Ἀρχιερεὺς. Ἐπειδὴ λοιπὸν κατὰ τὸν παρόντα Ἀποστολικόν, οἱ αἰρετικοὶ ἱερωσύνην δὲν ἔχουν, ἄρα καὶ τὰ παρ' αὐτῶν ἱεουργούμενα κοινὰ εἰσι, καὶ χάριτος καὶ ἁγιασμοῦ ἄμοιρα. Ὅθεν ἀκολούθως καὶ τὰ τῶν αἰρετικῶν Λατίνων ἄζυμα καὶ μυστήρια, κοινὰ εἰσι καὶ οὐχ ἅγια κατὰ τὸν μς'. Ἀποστολικόν. Εἰ δὲ καὶ Δημήτριος ὁ Χωματαῖνος (σελ. 320. τοῦ Γεωργίου) καὶ Ἰωάννης ὁ Κίερος (Ἀποκρ. 16'. ἐν χειρογράφῳ σωζομένῃ) εἶπον ὅτι δὲν σφάλλομεν, ἂν νομίζωμεν ἅγια τὰ παρὰ τῶν Λατίνων ἱεουργούμενα, τοῦτο εἶπον ὡς βεβαπταμένους τότε δεχόμε-

ροτόνησεν ὀρθοδοξήσαντας, καθὼς φαίνεται ἐν τῇ α'. πράξει αὐτῆς, ἀλλὰ τοῦτο οἰκονομικῶς ἐποίησε διὰ τὸ πολὺ πλῆθος ὁποῦ τότε ἐπεπόλαζε τῶν εἰκονομάχων. Καθὼς καὶ ἡ Οἰκουμενικὴ β'. τινῶν αἵρετικῶν δι' οἰκονομίαν ἐδέχθη τὸ βάπτισμα, ὡς προείπομεν. Ὅθεν ὡς μὴ ὄρον τὴν τοιαύτην καιρικὴν καὶ περιστατικὴν οἰκονομίαν ποιησαμένη, οὐκ ἐναντιοῦται εἰς τὸν παρόντα Ἀποστολικὸν Κανόνα. Καὶ γὰρ καὶ ὁ Πατριάρχης Ἀνατόλιος ὑπὸ τοῦ αἵρετικοῦ Διοσκόρου καὶ τῆς περὶ αὐτὸν αἵρετικῆς συνόδου ἐχειροτονήθη, καὶ ὁ ἅγιος Μελέτιος ὁ Ἀντιοχείας ὑπὸ Ἀρειανῶν, κατὰ τὸν Σωζόμενον βιβλ. δ'. κεφ. κή. καὶ ἄλλοι πολλοὶ ὑπὸ αἵρετικῶν ἐχειροτονήθησαν, καὶ μετὰ ταῦτα, ὑπὸ τῶν ὀρθοδόξων ἐδέχθησαν. Ἀλλὰ σπάνια τὰ τοιαῦτα καὶ κατὰ περίστασιν, κανονικῆς ἀκριβείας λειπόμενα, οὐ νόμος δὲ Ἐκκλησίας τὸ κατὰ περίστασιν γινόμενον καὶ τὸ σπάνιον, κατὰ τε τὸν ιζ'. τῆς α'. καὶ β'. καὶ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον, καὶ τὴν β'. πράξιν τῆς ἐν τῇ ἁγίᾳ Σοφίᾳ συνόδου, καὶ τὸ νομικὸν ἐκεῖνο τὸ λέγον· Τὸ, παρὰ Κανόνας, οὐχ ἔλκεται πρὸς ὑπόδειγμα. Τὰς δευτέρας χειροτονήσεις τῶν ὀρθοδόξων ἐμποδίζει καὶ ὁ νζ'. Καρθαγένης. Ἀνάγνωθι καὶ τὰς ἐρμηνείας καὶ ὑποσημειώσεις τοῦ μς'. καὶ μζ' Κανόνος τῶν Ἀποστόλων».

ΚΑΝΩΝ ΕΘ'.

Τῆς ς'. κθ'.
 πθ'. Λαοδ. μθ'.
 να'. νθ'. Πέτρ.
 ιε'. Διονυσ. α'.
 Τιμ. η'. ι'.

Ἐἰ τις Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, ἢ Ὑποδιάκονος, ἢ Ἀναγνώστης, ἢ Ψάλτης, τὴν ἁγίαν Τεσσαρακοστὴν οὐ νηστεύει, ἢ Τετράδα, ἢ Παρασκευὴν, καθαιρείσθω. Ἐκτός εἰμὴ δι' ἀσθένειαν σωματικὴν ἐμποδίζοιτο. Ἐὰν δὲ λαϊκὸς ᾖ, ἀφοριζέσθω».

Ἑρμηνεία.

Ὅλους ὁμοῦ καὶ ἱερωμένους, καὶ λαϊκοὺς προστάζει ὁ παρῶν Κανὼν νὰ νηστεύωσι παρομοίως καὶ ἐπίσης, τὸσον τὴν μεγάλην Τεσσαρακοστὴν (1) ὅσον καὶ κάθε Τετράδα, καὶ Παρασκευὴν, ταῦτα ἐπὶ λέξεως λέγων· Ὅποιος Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, ἢ Ἀναγνώστης, ἢ Ψάλτης δὲν νηστεύει τὴν ἁγίαν Τεσσαρακοστὴν, ἢ κάθε Τετράδα, καὶ Παρασκευὴν, ἃς καθαιρεται, ἔξω μόνον ἂν δὲν δύναται νὰ νηστεύσῃ διὰ ἀσθένειαν τοῦ σώματος· εἰ δὲ λαϊκὸς εἶναι ὁ ταύτας μὴ νηστεύων, ἃς ἀφορίζεται. Τὴν μὲν γὰρ ἁγίαν Τεσσαρακοστὴν νηστεύομεν, κατὰ τὸν θεῖον Χρυσόστομον (λόγῳ εἰς τοὺς τὰ πρῶτα Πάσχα νηστεύοντας) ὄχι διὰ τὸ Πάσχα, ὄχι διὰ τὸν Σταυρὸν, ἀλλὰ διὰ τὰς ἁμαρτίας μας. . . ἐπειδὴ τὸ Πάσχα δὲν εἶναι ὑπόθεσις νηστείας καὶ πένθους, ἀλλ' εὐφροσύνης καὶ χαρᾶς. Ὅθεν δὲν πρέπει νὰ λέγωμεν ὅτι πενθοῦμεν διὰ τὸν Σταυρὸν. Οὐ γὰρ δι' ἐκεῖνον πενθοῦμεν· μὴ γένοιτο· ἀλλὰ διὰ τὰ ἐδικὰ μας ἁμαρτήματα. Νηστεύομεν δὲ τὴν Τεσσαρακοστὴν, κατὰ τὴν μίμησιν τοῦ Κυρίου, ὁποῦ ἐνήστευσεν ἐπὶ τοῦ ὄρους ἡμέρας τεσσαράκοντα. Τὰς δὲ δύο ἡμέρας τῆς ἐβδομάδος νηστεύομεν, τὴν μὲν Τετράδα, διατὶ εἰς τὴν ἡμέραν αὐτὴν, ἔγινε τὸ συμβούλιον διὰ τὴν προδοσίαν τοῦ Κυρίου μας· τὴν δὲ Παρασκευὴν, διατὶ εἰς τὴν ἡμέραν ταύτην ἔπαθε σαρκὶ τὸν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας μας Ὄνατον, καθὼς ὁ ἱερομάρτυς Πέτρος λέγει ἐν τῷ ιε'. αὐτοῦ Καν. καὶ ὁ θεὸς Ἰερώνυμος. (2) Ἐπειδὴ δὲ ὁ ν'. τῆς ἐν Λαο-

μενοι, ἐπειδὴ ἀκόμη δὲν εἶχον ἀθετήσῃ τὰς ἀναδόσεις καὶ καταδόσεις τοῦ βαπτίσματος. Ὅρα δὲ ὅτι οἱ ταῦτα λέγοντες, πάλιν προσθέτουν ὅτι νὰ μὴ μεταλαμβάνῃ τινὰς ὀρθόδοξος ἐξ αὐτῶν. Κατὰ τοῦτον τὸν λόγον πρέπει νὰ νοηθῇ καὶ ἐκεῖνο ὁποῦ γράφει ὁ Βρυέννιος περὶ αὐτῶν ἐν τῇ πρὸς Νικήταν ἐπιστολῇ· ἀλλὰ καὶ πρὸ πεντακοσίων ἤδη χρόνων καὶ ἐπέκεινα, οἱ Ἀνατολικοὶ ὡς κοινὰς εἶχον τὰς ἱεροπραξίας τῶν Δυτικῶν. Δι' ὅ, καὶ ὅπου ἐλειτούργουν οἱ Λατῖνοι, πρῶτον ἔκαμαν ἁγιασμὸν οἱ Ἀνατολικοὶ πρὸς καθαρισμόν, εἶτα ἐλειτούργουν. Καὶ ὅρα τὸν Κανόνα τῆς ἐν Λαοδικῆς Συνόδου ἐν τῇ ὑποσημειώσει τοῦ μς'. Ἀποστολικοῦ·

(1) Ἀποδεκάτωσις γὰρ αὕτη ὅλου τοῦ χρόνου ἐστὶ, κατὰ τοῦτον τὸν γλαφυρὸν λογαριασμὸν, ὁποῦ κάμνει ὁ Βλάσταρις. Ὁ χρόνος ἔχει ἡμέρας 365, καὶ ἡμ'. ἔχει ἐπτὰ ἐβδομάδας, ἀπὸ τὰς ὁποίας εὐγαίνοντα τὰ Σάββατα καὶ αἱ Κυριακαὶ ἔξω, εἰς τὰς ὁποίας νηστεία οἴνου καὶ ἐλαίου οὐ γίνεται, μένουσι ἡμέραι 35· βάλλομεν καὶ τὸ μέγα Σάββατον, καὶ γίνονται ἡμέραι 36, ἧτις εἶναι ἀποδεκάτωσις τῶν 360 ἡμερῶν τοῦ χρόνου. Προσθέτομεν καὶ τὴν νύκτα τοῦ μεγάλου Σαββάτου ἕως τὸ πρῶτ' τῆς Λαμπρᾶς μισθῆν ἡμέραν, διὰ τὰς πέντε ἡμέρας ὁποῦ ἔμειναν τοῦ χρόνου, [καὶ ἴθου γίνεται τελερὰ ἡ τῶν ἡμερῶν τοῦ χρόνου ἀποδεκάτωσις. Ἐσημείωσαι ὅτι εἰς ὅλην τὴν μ'. μίαν μόνην φοράν καταλοῦμεν ὀφάριον, εἰς τὴν ἑορτὴν δηλ. τοῦ Εὐαγγελισμοῦ μόνον, καθὼς τὰ χειρόγραφα Τυπικὰ τοῦ ἁγίου Ὅρους διορίζουν. Πλὴν ἂν ὁ Εὐαγγελισμὸς τύχῃ εἰς τὴν μεγάλην ἐβδο-

μάδα, οἶνον μόνον καὶ ἐλαίον καταλοῦμεν κατὰ τὰ Τυπικὰ, τὰ χειρόγραφα καὶ τυπωμένα. Ὅθεν νεώτερον χεῖρ εἶναι ἐκεῖνο ὁποῦ ἔγραψεν εἰς τὰ τυπωμένα Τυπικὰ καὶ εἰς τὰ Τριψῆδια νὰ καταλοῦμεν ὀφάριον καὶ εἰς τὴν ἑορτὴν τῶν Βαίων. Καὶ Νικόλαος δὲ ὁ Πατριάρχης ἐν τοῖς στίχοις, εἰς μόνην τὴν ἑορτὴν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ λέγει νὰ ἐσθίωνται ὀφάρια. Δι' ὅ τοῦτο μανθάνοντες, ἃς ἀκολουθοῦμεν εἰς τοὺς τύπους τῶν ἁγίων, καὶ οὐχὶ εἰς τὰ νεωτερίσματα τῶν αἵρετικῶν, τῇ κοιλίᾳ χαρίζομενοι.

(2) Ἐξαιροῦνται αἱ Τετράδαις καὶ Παρασκευαῖς τῆς Διακαινησίμου ἐβδομάδος, καὶ τῆς μετὰ τὴν Πεντηκοστὴν ἐβδομάδος, εἰς τὰς ὁποίας καταλοῦμεν, τὰς μὲν τῆς Διακαινησίμου, διὰ τὴν χαρὰν τῆς ἀναστάσεως τοῦ Ἰησοῦ καὶ Λόγου, τὰς δὲ τῆς μετὰ τὴν Πεντηκοστὴν ἐβδομάδος, διὰ τὴν χαρὰν τῆς ἐπιλεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἵνα καὶ κατὰ τοῦτο ὁμοούσιον φανῇ τῷ Ἰησοῦ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ μηδὲν ἔλαττον ἔχον ἐκεῖνου, καθὼς λέγει ὁ Κίτρος ἐν τῷ κε'. αὐτοῦ κανόνι. Τὴν δὲ κατάλοισιν ὁποῦ κάμνομεν τῶν Τετράδων ἢ Παρασκευῶν, εἰς τὰς ὁποίας συμβαίνουν αἱ ἑορταὶ τῶν Χριστοῦ γεννῶν καὶ τῶν Θεοφανείων, φαίνεται πῶς τὴν θεραπεύει ἢ προλαβοῦσα νηστεία τῆς Παραμονῆς, ἧτις εἶναι τετυπωμένη νὰ γίνηται πάντοτε εἰς τὰς ἑορτάς ταύτας, διὰ ταύτην λογιάζω τὴν ἀφορμὴν. Ἡ δὲ κατάλοισις ὁποῦ γίνεται εἰς τὰς Τετράδας καὶ Παρασκευάς, τοῦ δωδεκαήμερου τῆς πρὸ τῆς ἀποκρέω, καὶ τῆς τυροφάγου ἐβδομάδος, ἀπὸ κανένα μέρος δὲν ἔμπορεῖ νὰ θεραπευθῇ. Ἡ δὲ αἰτία ὁποῦ